

نگهداری و پرورش

حیوانات اهلی

بهزاد عظیمی

4

نگهداری و پرورش حیوانات اہلے

بہڑا عظیم

سرشناسه: عظیمی، بهزاد
عنوان اثر: نگهداری و پرورش حیوانات اهلی
مشخصات اثر: ۳۹ ص، مصور (رنگی)، جدول، نمودار
موضوع: حیوانات اهلی (حیوانات مزرعه)
تألیف و ترجمه: بهزاد عظیمی
امور گرافیکی: بهزاد عظیمی
ناشر الکترونیکی: پارس بوک
تیراژ: -
تاریخ نشر الکترونیکی: دی ماه ۱۳۹۲

 توجه: تحریف و تغییر مطالب این کتاب مجاز نیست.

تا وقتی که قلب شما نخواهد، مسلماً مغزتان هرگز به چیزی عقیده پیدا نمی کند...

ویلیام جیمس

فهرست

۵	 مقدمه
۶	 حیوان اهلی
۷	 اهمیت نگهداری و پرورش حیوانات اهلی
۹	 نگهداری و پرورش حیوانات اهلی در مزارع و مناطق روستایی
۱۰	 گاو
۱۳	 گوسفند
۱۵	 بز
۱۷	 شتر
۱۹	 اسب
۲۰	 الاغ
۲۱	 خرگوش
۲۲	 سگ
۲۴	 مرغ و خروس
۲۶	 اردک
۲۸	 غاز
۲۹	 بوقلمون
۳۱	 بلدرچین
۳۲	 کبوتر
۳۴	 شترمرغ
۳۴	 بهداشت و سلامتی حیوانات اهلی
۳۵	 تبلیغات و بازار یابی
۳۸	 منابع

از زمان انسان های اولیه تاکنون، حیوانات نقش مهمی در زندگی انسان ها داشته اند. بنابراین انسان های اولیه پس از گذر از دوره ی غار نشینی، اقدام به اهلی کردن و پرورش حیوانات نمودند. آنها از سگ برای شکار و نگهداری، از گاو، گوسفند و بز برای تأمین گوشت و شیر و نیز پوشاک، از پرندگان برای تولید گوشت و تخم و از اسب و الاغ برای حمل و نقل استفاده می کرده اند. امروزه نیز هنوز بشر به حیوانات اهلی نیازمند است اما پرورش حیوانات اهلی به شیوه ی سنتی منسوخ شده و شیوه های مدرن جای آن را گرفته است.

هر چند که امروزه بشر از زندگی سنتی و گذشته ی خود بسیار فاصله گرفته و به سمت شهرها و زندگی ماشینی روی آورده است، اما هنوز هم به حیوانات و تولیدات حیوانی نیازمند است و حتی نیاز او نسبت به گذشته بیشتر شده است. بر همین اساس همگام با رشد تکنولوژی های برتر، علوم دامی نیز پیشرفت می کند تا بتواند جواب گوی افزایش جمعیت باشد.

کتاب حاضر که تحت عنوان نگهداری و پرورش حیوانات اهلی در اختیار شما قرار دارد، راهنمایی برای مزرعه داران، روستاییان و علاقمندان به حیوانات اهلی است. بنابراین محوریت این کتاب تولید انبوه یا صادرات انبوه دام و طیور نیست، بلکه هدف آن پرورش حیوانات اهلی در مقیاس کوچک و متوسط و همچنین ترویج پرورش اصولی حیوانات اهلی برای مزرعه داران است. نگهداری و پرورش اصولی به معنای کاهش تلفات، افزایش راندمان، افزایش سطح سلامت دام و طیور، و به طور کلی داشتن حیوانات اهلی سالم و در نهایت تولیدات دامی سالم است.

در نگارش این کتاب سعی بر این بوده که حجم قابل توجهی از اطلاعات کاربردی و مهم، به صورت خلاصه و قابل فهم در اختیار علاقمندان قرار گیرد. طبقه بندی مطالب و فهرست نویسی آن بر اساس سبک شخصی نویسنده است و تا حدودی از سبک ها و متد های رایج بهره گرفته شده است. همچنین تایپ، صفحه بندی، طراحی جلد و ویرایش اثر توسط مؤلف انجام گرفته است. تعدادی از تصاویر نیز توسط مؤلف عکسبرداری شده اند و بقیه ی عکس ها به دلیل کمبود وقت از منابع مختلف اقتباس شده اند. این کتاب در حال حاضر صرفاً جهت انتشار در فضای مجازی تهیه شده و امکان چاپ آن وجود ندارد.

عظیمی - پاییز ۹۲

ایمیل نویسنده جهت دریافت انتقادات و پیشنهادات:

behzadzimi12@gmail.com

حیوان اهلی

حیوان اهلی به حیوانی گفته می شود که نگهداری آن برای انسان مفید باشد و پرورش و تکثیر آن قابل کنترل باشد به طور مثال گوسفند حیوانی اهلی است زیرا از گوشت، پشم و شیر آن می توان استفاده کرد و نگهداری و پرورش آن نزد انسان میسر است اما نگهداری زرافه برای انسان فایده ای ندارد و همچنین پرورش و تکثیر آن قابل کنترل نیست.

همچنین نحوه رفتار حیوان نیز، یکی دیگر از فاکتورهای مهم در انتخاب حیوان اهلی است، به طور مثال گوسفند و بز بسیار آرام اند و به راحتی تحت کنترل قرار می گیرند. اما گاو های وحشی آفریقایی بسیار خشن و مهاجم بوده و نمی توان آنها را تحت کنترل خود قرار داد. شترمرغ کاسواری با وجود اینکه گوشت، تخم و پره های ارزشمندی دارد، اما با این وجود حیوان اهلی محسوب نمی شود زیرا بسیار تند خو و خشن بوده و به انسان یا هر موجود دیگری حمله می کند.

اهلی کردن حیوانات یک رخداد بزرگ در تاریخ بشریت بود. در حدود ۱۵۰۰۰ سال قبل از میلاد ، در شرق آسیا، سگ ها اولین حیوانی بودند که اهلی شدند و پس از آن حدود ۹۰۰۰ الی ۱۱۰۰۰ سال پیش از میلاد در شمال غرب آسیا، گوسفند توسط انسان اهلی شد و بعد از آن حدود ۱۰۰۰۰ سال پیش از میلاد مسیح احتمالاً در ایران، بزها اهلی شدند و سپس گاو، مرغ، الاغ، گاو میش و اسب در مناطق مختلفی از جهان اهلی شدند.

بنابراین انسان از ابتدا تا به حال فقط حیواناتی را نگهداری کرده است که برای او مفید باشد و در اسارت قابل نگهداری ، پرورش و تکثیر باشد. بر همین اساس حیوانات زیر در مناطق مختلف جهان جزء حیوانات اهلی محسوب می شوند:

گاو، گوسفند، بز، سگ، شتر، اسب، الاغ، قاطر، خوک، خرگوش، گوزن، لاما، بوفالو، آلیاکا ، اردک، غاز ، مرغ، بوقلمون، بلدرچین، شترمرغ، کبوتر و قرقاول. البته در کشورها و فرهنگ های مختلف حیوانات اهلی متفاوت اند. مثلاً لاما و آلیاکا در آمریکای جنوبی نگهداری می شود و یا گوزن ها بیشتر توسط بومیان شمال روسیه نگهداری و پرورش می شوند. به دلیل اینکه این کتاب صرفاً برای مخاطبان ایرانی، تألیف شده است، بنابراین فقط شامل حیواناتی است که از گذشته در کشور نگهداری می شده اند و یا اکنون در کشور به عنوان حیوان اهلی شناخته می شوند.

حیوانات اهلی رایج در کشور عبارت اند از: گاو، گوسفند، بز، شتر ، اسب ، الاغ، خرگوش، سگ، مرغ، اردک، غاز، بوقلمون، بلدرچین، کبوتر و شترمرغ. پس بنابراین محوریت این کتاب نگهداری و پرورش همین حیوانات است و در ادامه در مورد نگهداری، پرورش، تولیدات، بهداشت ، شرایط و محیط نگهداری آنها به طور مفصل بحث خواهیم کرد.

اهمیت نگهداری و پرورش حیوانات اهلی

پرورش حیوانات اهلی و دامپروری در هر کشوری از مهمترین شاخه های کشاورزی به حساب می آید و از اهمیت خاصی برخوردار است. حیوانات اهلی کاربردها و اهمیت زیادی دارند که از جمله ی آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

خوراک: حیوانات منبع غذایی مناسبی برای تأمین خوراک جوامع مختلف است. گوشت، تخم و شیر ، فرآورده های حیوانی اند که تقریباً در همه جای دنیا مورد استفاده اند و پس از مواد گیاهی می توانند منبع غذایی گسترده ای را ایجاد کنند که به وسیله ی آن می توان کمبود غذا و سوء تغذیه را در کشور های فقیر برطرف نمود. در سراسر جهان ۸۱۵ میلیون نفر با مشکل گرسنگی مواجه اند که ناشی از فقر و کمبود مواد غذایی است. در جدول زیر تولیدات کشورهای برتر در زمینه ی تولید گوشت گاو (در واحد میلیون تن) در سالهای ۱۹۹۰ و ۲۰۰۵ آورده شده است.

کشور	تولید در سال ۱۹۹۰	تولید در سال ۲۰۰۵
ایالات متحده	۱۰/۵	۱۱/۳
برزیل	۴/۱	۷/۸
چین	۱/۳	۷/۱
آرژانتین	۳/۰	۳/۰
هند	۲/۴	۳/۰
استرالیا	۱/۷	۲/۳
فرانسه	۲/۲	۱/۹
مکزیک	۱/۳	۱/۸
روسیه	1	۱/۸
کانادا	۱/۱	۱/۷

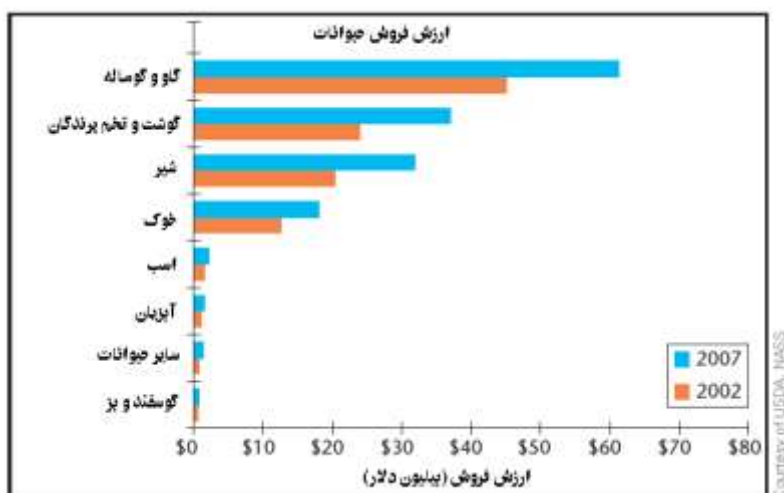
پوشاک: هرچند در حال حاضر از الیاف مصنوعی برای تولید پوشاک استفاده می شود اما با این وجود هنوز هم لباس های تولید شده از پشم و خز طرفداران زیادی دارند. همچنین کفش و کیف چرمی نیز بسیار پر طرفدار اند و حتی می توان این تولیدات را به کشورهای دیگر صادر نمود.

حمل و نقل و نیروی کار: در گذشته از اسب ، الاغ و قاطر برای حمل و نقل و نیز برای کشیدن گاری و درشکه استفاده می کرده اند و از گاو و الاغ برای شخم زدن زمین نیز استفاده می شده است. اما امروزه خودروهای باری و سواری جای آنها را گرفته اند و تراکتورها و ماشین آلات کشاورزی جای گاو و الاغ را گرفته اند. اما با وجود این هنوز استفاده از حیوانات به عنوان نیروی کار در برخی مناطق متداول است. کوهنوردانی که به هیمالیا صعود می کنند، برای حمل بارهایشان از گاو استفاده می کنند، عشایری که در کوهستانها زندگی می کنند برای حمل بارهایشان از قاطر استفاده می کنند، بومیان قطب شمال برای کشیدن سورتیه هایشان از گوزن استفاده می کنند و همچنین نیرو های پلیس در بعضی از کشور ها از اسب استفاده می کنند.

ورزش و سوارکاری: هنوز هم مسابقات اسب سواری در سراسر دنیا طرفداران زیادی دارد و به نظر نمی رسد که از طرفداران و هواداران این رشته ورزشی کاسته شده باشد. ورزش دیگری که اسب ها نیز در آن شرکت دارند، ورزش چوگان است که برخلاف اسب سواری به صورت تیمی برگزار می شود. ورزش و سوارکاری به غیر از نشاط آور بودن، برای پرورش دهندگان اسب سودآور است. همچنین در برخی از کشورها ورزش گاو بازی نیز مرسوم و رایج است، البته با وجود اینکه این ورزش طرفداران زیادی دارد، اما حامیان حقوق حیوانات با آن مخالف اند.

سرگرمی و زیبایی: خرگوش ها به غیر از اینکه برای گوشت و خزشان پرورش می شوند، به عنوان حیوان خانگی نیز قابل نگهداری اند و نیز برای زیبا سازی فضای پارک ها از اردک (جهت نگهداری در حوض و برکه مصنوعی) و کبوتر بهره می گیرند. همچنین در کشور ما هر ساله تعداد زیادی جوجه مرغ و اردک در بازار توزیع می شوند و این جوجه ها توسط کودکان، نوجوانان و افراد علاقمند صرفاً برای سرگرمی و زیبایی خریداری می شوند.

صادرات: محصولات و تولیدات حیوانی اگر نیاز یک منطقه بیشتر باشد، می توان اقدام به صادرات آن به مناطق و کشورهای دیگر نمود. صادرات باعث ارز آوری و رونق اقتصادی منطقه و کشور می شود. در نمودار زیر، ارزش فروش حیوانات و تولیدات حیوانی در آمریکا (بر حسب بلیون دلار) در سالهای ۲۰۰۲ و ۲۰۰۷ آورده شده است.

تولید کود: از دیگر کاربردها و اهمیت های حیوانات اهلی، تولید کود طبیعی است. کود مرغی که یکی از کودهای حیوانی مرغوب است از فضولات مرغ سانان در مرغداری ها به دست می آید. از فضولات دام ها ی بزرگ نیز برای زمین های کشاورزی و باغات استفاده می کنند. همچنین ادرار حیوانات نیز به دلیل داشتن نیترات و اوره می تواند برای زمین های زراعی مفید واقع شود، به طور مثال ادرار خرگوش برای درخت لیمو مناسب است.

تحقیقات و آزمایشات: پژوهشگران برای انجام تحقیقات و آزمایشات نیاز به حیوانات آزمایشگاهی دارند. آنها معمولاً از موش، همستر و خوکچه هندی برای آزمایشات استفاده می کنند. اما برای برخی آزمایشات به حیوانات دیگری نیز نیاز هست. گوسفند، خرگوش و کبوتر، حیوانات دیگری اند که در آزمایشگاهها و مزارع تحقیقاتی جهت انجام امور تحقیقاتی استفاده می شوند.

محافظت: از سگ ها می توان برای محافظت از گله، نگهداری مزرعه، نگهداری انبار، نگهداری خانه و حتی محافظت از افراد استفاده کرد. البته سگ ها برای منظور های دیگر نیز تربیت می شوند که از آن جمله می توان به سگ پلیس، سگ امدادگر و سگ شکاری اشاره کرد.

نگهداری و پرورش حیوانات اهلی در مزارع و مناطق روستایی

همانطور که گفته شد، محوریت این کتاب نگهداری و پرورش اصولی حیوانات اهلی در مزارع و مناطق روستایی در مقایس کوچک است. اگر در روستا زندگی می کنید، یا در حاشیه ی شهر زندگی می کنید و یا اینکه در شهر زندگی می کنید اما صاحب مزرعه ای در روستا هستید، و همچنین اینکه به پرورش حیوانات اهلی علاقمندید و قصد دارید در مقیاس کم اقدام به پرورش آنها کنید، در اینصورت این کتاب می تواند برای شما بسیار مفید واقع شود.

برای نگهداری هر حیوانی باید قبل از هر چیز، مکان مناسبی برای نگهداری و پرورش آنها در نظر گرفته شود. بهتر است حیوانات مختلف با هم در یک مکان نگهداری نشوند. به طور مثال باید لانه ی مرغ ها از لانه ی غاز ها جدا باشد و یا اینکه اسب و گوسفند با هم در یک اصطبل نگهداری نشوند. برای ساخت لانه ی حیوانات مختلف باید تعداد حیوانات را در نظر داشته باشید، همچنین محل نگهداری حیوانات باید تهویه ی مناسبی داشته باشد و از نظر سرما و گرما نیز بررسی شود.

در تصویر زیر، لانه ای مناسب برای نگهداری مرغ و خروس را می بینید. این لانه فضای کافی برای نگهداری تعداد زیادی مرغ دارد، همچنین از نور و تهویه ی خوبی برخوردار است و نظافت در آن رعایت شده است. بنابراین اگر شما نیز می خواهید به طور اصولی اقدام به پرورش و نگهداری مرغ و خروس کنید، به چنین لانه ای نیاز دارید و در اینصورت مرغ و خروس ها در شرایط اصولی و بهداشتی نگهداری می شوند.

تصور برخی افراد از روستا و مزرعه این است که این مناطق بوی بدی دارند و از نظافت و سلامت خوبی برخوردار نیستند. اما این تصور درست نیست، زیرا در برخی از کشور ها (مانند: فرانسه، هلند، ایالات متحده و...) مزارع و دهکده ها بسیار بهداشتی اند و بر اساس اصول کار می کنند. البته هر شخصی در هر جایی از دنیا می تواند یک مزرعه سالم و اصولی داشته باشد و لازمه ی آن علم و تلاش است. در تصویر زیر منطقه ای در ایالات متحده را می بینید که در مزارع آن دامپروری و کشاورزی به طور گسترده در حال انجام است.

بنابراین اگر می خواهید یک مزرعه حیوانات اهلی سالم داشته باشید، باید از ابتدا کار را اصولی شروع کنید و بر اساس اصول علمی و تجربی پیش بروید. از بهترین مواد و ابزار استفاده کنید، شاید در اینصورت هزینه های اولیه ی شما زیاد شوند اما مطمئن باشید که در دراز مدت نتیجه ی آن را خواهید دید. بهترین و سالم ترین حیوانات را برای پرورش انتخاب کنید و آنها را در شرایط مناسب و سالم نگهداری کنید.

گاو

یکی از مهمترین حیواناتی که بشر موفق به اهلی کردن آن شده، گاو است. احتمالاً ۶ تا ۱۰ هزار سال قبل از میلاد مسیح، بشر توانسته است گاو را اهلی کند. به علت حمایت بشر از این حیوان و فراهم نمودن شرایط مناسب برای زندگی پس از اهلی کردن تولید مثل گاو بهتر و تعداد گاو ها روز به روز بیشتر شد. به دلیل عضلانی بودن و استعداد چاق شدن در گاو و تولید شیر زیاد بیش از نیاز گوساله اش، بشر توانست علاوه بر انجام کارهای زراعی در موارد دیگری نیز از این حیوان بهره ببرد.

نژادها: به طور کلی گاو ها را به سه دسته ی گاوهای شیری، گاوهای گوشتی و گاوهای دو منظوره دسته بندی می کنند و نژادهای مختلف گاو در این دسته ها جای می گیرند. در جدول زیر تعدادی از مهمترین نژادهای گاو در سراسر جهان، درج شده است. همچنین در ادامه نیز چندین نژاد گاو، جداگانه بررسی شده اند.

آنگوس
بیف مستر
برافورد
براهمن
برانگوس
چاربرای
کیانینا (گاو گوشتی ایتالیایی)
دئون
گالووی
ایرشایر
هرفورد
لیموزین
پینزگاور
سیلرس
سانتا جترو دایس
شورت هورن
سیمنتال

گاو براهمن

گاو شاروله

شورت هورن: خاستگاه این نژاد انگلستان است، این نژاد هم جهت تولید شیر و هم جهت تولید گوشت به کار برده می شود، رنگ در این نژاد قرمز، سفید یا قرمز تیره است. نژادی خوش فرم و آرام است. قابلیت سازگاری در این نژاد زیاد بوده و در شرایط آب و هوایی مختلف تولید خوبی دارد. وزن یک گاو ماده بالغ می تواند به بیش از ۱۵۰۰ پوند (۶۸۰ کیلوگرم) برسد و وزن گاوهای نر نیز می تواند به بیش از ۲۴۰۰ پوند (۱۰۸۸ کیلوگرم) برسد.

ایرشایر: خاستگاه این نژاد از سرزمین ایرشایر واقع در اسکاتلند است. احتمال می رود که این گاو از تلاقی گاوهای فریزین اروپایی با گاوهای اسکاتلندی حاصل شده است. رنگ این نژاد قرمز با لکه های سفید یا قرمز می باشد و رنگ قرمز آن از خیلی روشن تا تقریباً سیاه متغیر است. گردن این گاو کوتاه تر و کلفت تر از سایر نژادهای شیری است و خط پشتی آن صاف می باشد. به طور کلی این نژاد از زیباترین نژادهای گاوهای شیری محسوب می شود. به دلیل نا آرامی این گاو، مدیریت آن مشکل تر است. این گاو از جثه مناسب و قدرت تحرک بالایی برخوردار بوده و توان چرای خوبی دارد.

هرفورد: خاستگاه این نژاد انگلستان است، صورتی سفید و بدنی قرمز دارد، قسمت انتهایی دست و پا و دم سفید است. نژادی شاخدار و آرام است و مدیریت شان در مقایسه با سایر نژادها، راحت تر است. در شرایط مختلف جغرافیایی تولیدمثل زیادی دارند، وزن گاو ماده بالغ می تواند حدود ۱۲۰۰ پوند (۵۴۴ کیلوگرم) و وزن گاو نر بالغ حدود ۱۸۴۰ پوند (۸۳۴ کیلوگرم) برسد. نژاد هرفورد بی شاخ نیز وجود دارد که کاملاً مشابه هرفورد شاخدار است با این تفاوت که شاخ ندارد.

هلستاین: بزرگترین و پراکنده ترین نژاد در بین نژادهای گاو شیری است. رنگ آن سیاه-سفید و یا قرمز-سفید است، خاستگاه آن هلند بوده اما با این حال در اکثر نقاط پراکنده شده است. قابلیت سازگاری زیادی دارد، در برابر سرما مقاوم است اما استعداد چریدنش ضعیف است. به علت رشد سریع و کیفیت بالای گوشت، برای تولید گوشت نیز مناسب است. وزن میانگین گاو ماده بالغ ۶۸۰ کیلوگرم و وزن گاو نر بالغ ۱۰۰۰ کیلوگرم است. میزان تولید شیر در یک دوره لاکتاسیون ۶۵۷۷ کیلوگرم و درصد چربی شیر ۳,۵ درصد است.

البته نژادهایی نیز وجود دارد که بومی ایران بوده و سالهاست که در کشور پرورش می شوند، از جمله ی آنها می توان به گاو سرابی (آذربایجان شرقی و اردبیل)، گاو سیستانی، گاو گلپایگانی (استان اصفهان)، گاو دشتیاری (سیستان و بلوچستان)، گاو مازندرانی (استانهای شمالی به ویژه مازندران)، گاو تالشی، گاو کردی (کردستان و قسمتهایی از کرمانشاه) و گاو نجدی (قسمتهایی از خوزستان) اشاره کرد.

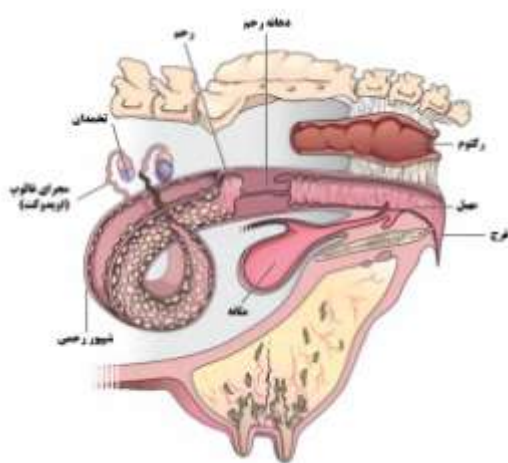
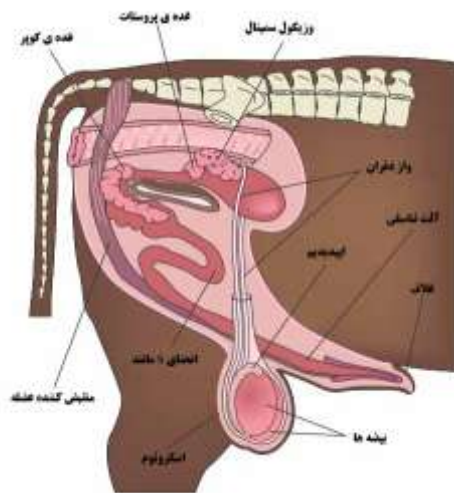
تغذیه: در مورد تغذیه گاو ها نکته ی حائز اهمیت این است که تغذیه و جیره ی غذایی گاوهای شیری، گاوهای گوشتی و گوساله ها با هم متفاوت است و باید در جیره نویسی این نکته را در نظر داشت.

جیره ی گاو ها باید حاوی مورد نیاز بدن آنها، همچون پروتئین، کربوهیدرات، چربی، ویتامین و مواد معدنی باشد. بعضی از موادی که می توان از آنها در جیره ی گاو استفاده کرد، عبارت اند از: یونجه سیلو شده، علف یونجه، علف گراس مخلوط، کنجاله ی سویا، کنجاله گلوتن ذرت، دانه جو، تخم پنبه، ذرت خرد شده، تفالہ چغندر، یولاف و...

و اما برای گوساله ها و تلیسه ها و نیز گاو های شیری از مواد دیگری نیز بهره می برند که برخی از آنها عبارت اند از: آب پنیر، ارزن، دانه افاقیا، تفالہ انگور، پودر پر، پودر خون، پودر گوشت و استخوان، دانه های تقطیری تیره جو، چغندر علوفه ای، پودر جوانه ذرت، علوفه گندمی تازه، لوبیای مزرعه ای، یولاف، تفالہ گوجه فرنگی و...

تولیدمثل: انتخاب گاو نر برای تولیدمثل بسیار مهم است، زیرا گاو نر انتخاب شده پدر بسیاری از گاوهای آینده در گله خواهد بود. اندامهای تولیدمثلی در گاو نر شامل دو بیضه، لوله های وازدفران، اپیدیدیم، میزراه و غدد تناسلی (غده پروستات، غده های وزیکولار، کوپر و آمولا) است. در تصویر زیر اندام ها و سیستم تولیدمثلی نشان داده شده است که تصویر سمت راست مربوط به گاو ماده و تصویر سمت چپ مربوط به گاو نر است.

مکانیسم های تغذیه ای که بر عملکرد تولیدمثلی گاو تأثیر گذار هستند، بسیار پیچیده بوده و به طور واضح قابل تشخیص نمی باشند. با این وجود نقش فاکتورهای غذایی مثل پروتئین، تعادل انرژی و مواد معدنی و مکانیسم عملکردشان بر تولیدمثل در سالهای اخیر بیشتر مورد مطالعه قرار گرفته است.

مواظبت از گوساله ی تازه متولد شده یکی از عواملی است که در رشد و آینده ی گوساله اثر زیادی دارد. در گاوداری سنتی، گاو ماده بعد از زایمان بلافاصله شروع به لیسیدن و خشک کردن گوساله می کند. لیسیدن مادر در اثر تحریک جلدی، سبب تحریک دستگاه تنفسی، گردش خون و تحریک مهر مادری نسبت به نوزاد می شود. گاهی مواقع پیش می آید که گاو ماده از لیسیدن و خشک کردن نوزاد خودداری می کند، در این موقع بخصوص اگر هوا سرد باشد، باید به وسیله ی گونی و مواد مشابه دیگر اقدام به خشک کردن نوزاد نمود. برای جلوگیری از امراض

احتمالی که ممکن است از طریق پستان سرایت کند، باید پستان گاو را با آب ولرم و یا ماده ی ضدعفونی کننده تمیز شست و با پارچه تمیز خشک کرد.(فرهومند، ۸۸)

تولیدات: به طور کلی دو محصول اصلی گاو گوشت و شیر آن است. اما از پوست و شاخ گاو نیز در برخی صنایع استفاده می کنند . مدفوع و ادرار گاو نیز به عنوان کود حیوانی در برخی مزارع مورد استفاده است. شیر گاو به غیر از اینکه به صورت خام به فروش می رسد، به صورت پاستوریزه، پنیر، کره، ماست، دوغ و... نیز به فروش می رسد. گوشت گاو نیز هرچند از نظر مزه و تردی از گوشت گوسفند و بز بهتر نیست، اما به هر حال در بازارهای جهانی طرفداران خاص خود را دارد و از گوشت های پر فروش است.

همانطور که گفته شد از ادرار و مدفوع گاو به عنوان کود در کشاورزی و باغبانی استفاده می شود. در جدول زیر مقدار عناصر اصلی(بر حسب گرم) در هزار گرم مدفوع و ادرار گاو آورده شده است.

عناصر	ادرار	مدفوع
نیتروژن	۸/۵	۳/۲
فسفریک اسید	—	۲/۱
پتاسیم	۱۴	—

گوسفند

معرفی: برخی از مورخان عقیده دارند که آریاییها از اولین اقوامی بوده اند که موفق به اهلی کردن گوسفند شده اند. بر اساس شواهد تاریخی ، گوسفند قسمتی از نیازمندیهای مردم بدوی و صحراگرد روزگار قدیم را از نظر گوشت، شیر، پشم و پوست تأمین می کرده است. داشتن غریزه ی زندگی گروهی و سهولت کنترل این حیوان، کار انسان را در اهلی کردن آن آسانتر کرده است. در مقایسه با سایر دامها پرورش گوسفند دارا مزایایی است. آنها به تأسیسات کمتر و ارزان تری نیاز دارند، بیشتر از مراتعی استفاده می کند که برای حیوانات دیگر کمتر قابل استفاده است و پشم و بره حاصل را می توان در تمام طول سال فروخت. اما با این وجود معایبی نیز دارند. از جمله اینکه در برابر بیماریها مقاومت چندانی ندارند و به راحتی توسط حیوانات مهاجم (مانند گرگ) مورد حمله قرار می گیرند.

نژادها: نژادهای گوسفند به منظورهایی مختلفی همچون: گوشت، شیر و پشم پرورش می شوند. و برای هر کدام از این منظور ها باید از نژاد خاصی از گوسفند ها استفاده کرد. بر اساس آنچه که در منابع مختلف آورده شده است، احتمالاً در حال حاضر حدود ۲۰ گونه مختلف گوسفند در سراسر جهان شناخته شده اند.

مرینو: مرینو بسیار نژاد بسیار مشهوری در کشورهای مختلف جهان است. خاستگاه اصلی آن اسپانیا است. در این نژاد وزن قوچ ۶۵ تا ۸۰ کیلوگرم و وزن میش ۴۵ تا ۶۰ کیلوگرم می شود. هدف از پرورش نژاد مرینو تولید گوشت و پشم است. رنگ مرینو سفید، بدن زاویه دار، سایز متوسط، قوچها شاخدار ولی میشها فاقد شاخ اند. مقدار تولید پشم در این نژاد در طول یکسال ۹ تا ۱۲ کیلوگرم است. این نژاد برای اولین بار در سال ۱۷۹۳ به ایالات متحده آورده شد. و با توجه به کمیت و کیفیت پشم تولیدی آنها، به سایر نقاط دنیا نیز برده شد.

همشایر: خاستگاه این نژاد انگلستان است. همشایر صورت و پاهای سیاهی دارد با پشمی سفید رنگ و کلاهی سفید بر سرشان و به خاطر رشد سریع شان شناخته شده اند. این نژاد در سال ۱۸۶۰ به ایالات متحده برده شد. این نژاد جزء نژادهای گوشتی بوده و اغلب برای تولید گوشت پرورش می شوند. قوچ و میش ها هر دو فاقد شاخ هستند. وزن قوچ بین ۱۰۲ تا ۱۳۶ کیلوگرم و وزن میش بین ۶۸ تا ۹۰ کیلوگرم می رسد. مقدار تولید شیر میشها زیاد بوده و رشد بره های آنها سریع است.

رامبولت: خاستگاه این نژاد فرانسه است و از مرینو اسپانیایی به وجود آمده است. این نژاد اولین بار در سال ۱۸۴۰ به ایالات متحده برده شد. این نژاد به خاطر تولید گوشت و پشم پرورش می شود. بدن آن بزرگ و زاویه دار است و در مقایسه با مرینو، بدنی پر گوشت دارد. قوچها ممکن است شاخدار و یا بی شاخ باشند اما تمام میشها بی شاخ اند. رنگ نژاد رامبولت سفید است. در این نژاد وزن قوچها بین ۱۱۰ تا ۱۸۰ و در میش ها بین ۷۰ تا ۱۰۰ کیلوگرم است.

دورست: خاستگاه این نژاد جنوب انگلستان است. این نژاد گوسفند دارای سر و پاهای سفید و همچنین پشم سفید است. این نژاد در سال ۱۸۸۷ به ایالات متحده برده شد. بدن آنها عضلانی و پر گوشت است و به همین دلیل بیشتر به خاطر گوشت شان پرورش می شوند. وزن قوچ بالغ به ۸۰ تا ۱۱۳ کیلوگرم و وزن میشها به ۷۵ تا ۸۰ کیلوگرم می رسد. این نژاد ممکن است شاخدار و یا بی شاخ باشد. قابلیت دوقلو زایی در این نژاد زیاد است.

نژادهایی نیز وجود دارند که بومی ایران بوده و از دیرباز در کشور پرورش می شوند. از جمله ی آنها می توان به: سنجابی، لری، کردی، فراهانی، ماکویی، کرمانی، سنگسری، زندی، بلوچی و... اشاره کرد.

تولیدات: به طور کلی گوسفندها به سه منظور پرورش می شوند: گوشت، پشم و شیر. البته گوشت و پشم بیشتر از شیر مورد نظر است زیرا اولاً شیر گوسفند از شیر گاو کمتر است و دوماً شیر گوسفند از شیر گاو گران تر است، بنابراین تولید شیر گوسفند چندان به صرفه نیست، اما گوشت و پشم آن طرفداران زیادی دارد. همچنین از فضولات گوسفند به عنوان کود حیوانی استفاده می شود.

بزها احتمالاً جزء اولین حیواناتی بوده اند که توسط انسان اهلی شده اند. انسان های اولیه از گوشت و شیر بز استفاده می کردند و همچنین از پوست و موی بز نیز برای تهیه ی پوشاک استفاده می کردند. بزها با جمعیتی حدود ۲ میلیون در ایالات متحده، حیوانات شناخته شده و رایجی هستند. بزها به خاطر شیر، گوشت و موهایشان پرورش می شوند. بز قادر است در مناطق و شرایطی که سایر حیوانات قادر به ادامه حیات نیستند، زنده مانده و جهت استفاده بشر تولید داشته باشد. بزها در میان حیوانات اهلی از مهمترین عوامل تخریب جنگل ها به شمار می روند. بزها با ایستادن رو دو پای عقبی خود از برگ ها و شاخه های درختان تغذیه می کنند، در حالی گوسفندها و یا گاوها چنین رفتاری ندارند. بزهای اهلی که توسط انسان به جزایر گالاپاگوس برده شد تا برای ساکنین منبع غذایی باشد، کم کم به طبیعت اطراف راه یافتند و چون شکارچی طبیعی نداشتند جمعیت آنها بسیار افزایش یافت و باعث نابودی قسمت های زیادی از جنگل در این جزیره شدند. به همین دلیل حامیان محیط زیست ناچار به کشتن آنها شدند.

نژادها: به طور کلی هدف از پرورش بزها استفاده از شیر، گوشت و موی آنها ست، بر همین اساس نژادهای بز را در سه دسته ی : گوشتی ، شیری و فیبری (برای استفاده از مو و الیاف) جای می دهند. البته برخی نژادها ممکن است در دو یا سه دسته نیز جای بگیرند.

سانن: این نژاد بزرگترین نژاد بزهای شیری بوده و خاستگاه آن سوئیس است. نژاد سانن نسبت به سایر نژادها شیر بیشتری تولید می کند. این نژاد می تواند سالانه بیش از ۲۰۰۰ کیلوگرم شیر تولید کند. این نژاد برای اولین بار در سال ۱۹۰۴ به ایالات متحده برده شد. رنگ در این نژاد، سفید و یا کرم روشن است و گاهی هم لکه های رنگی بر روی گوش و پستان دیده می شود. سانن نژادی آرام بوده و کنترل آن به آسانی انجام می گیرد. وزن نر ها حدود ۸۵ کیلوگرم و وزن ماده ها حدود ۶۰ کیلوگرم است.

آلپین فرانسوی: خاستگاه این نژاد فرانسه است. این نژاد برای اولین بار در سال ۱۹۲۲ به ایالات متحده برده شد. محدوده ی رنگ این نژاد از سفید خالص تا سیاه با نقش و رنگ های گوناگون است. این نژاد همچون نژاد سانن از دسته ی بز های شیری است که عموماً هدف از پرورش آنها تولید شیر است. آلپین یک نژاد بز شیری با سایز متوسط است و هرچند که تولید شیر آنها کمتر از نژاد سانن است اما کیفیت شیر آنها بالاست.

نیجریه ای کوتوله: خاستگاه این نژاد آفریقا است. نژاد نیجریه ای به درستی کوتوله است و در همه ی رنگ ها دیده می شود. به درستی معلوم نیست که این نژاد برای اولین بار چه زمانی به ایالات متحده برده شد. نژاد نیجریه ای کوتوله که از نژادهای شیری است، که شیری با کیفیت بالا تولید می کند. بزهای نژاد نیجریه ای کوتوله زایشگر فصلی نیستند، به این معنا که آنها در هر فصل در طول سال می توانند تولیدمثل کنند.

بوئر: خاستگاه این نژاد شمال آفریقا است که به وسیله ی تکثیر گزینشی مزرعه داران جهت تولید نژاد بز گوشتی پدید آمده است. دامپروران و مزرعه دارن به خاطر سازش خوب ، رشد سریع، باروری زیاد، موی سفید کوتاه و... این نژاد را انتخاب کردند. این نژاد که از نژاد های گوشتی است، برای اولین بار در سال ۱۹۹۳ به ایالات متحده برده شد و به سرعت تعداد آنها در ایالات متحده افزایش یافت و در حال حاضر این نژاد در ایالات متحده یک نژاد بز گوشتی محبوب است.

بزهای ایرانی نیز دارای نژادهای مختلفی همچون: نژاد کردی، عرب، تالی، ماکوئی، ترکی و ... هستند.

تغذیه: از خصوصیات بز می توان به اشتهاى زیاد آن اشاره کرد. آنها در مقایسه با سایر نشخوارکنندگان از علوفه خشک بهتر و بیشتر استفاده می کنند و در صورتی که کیفیت علوفه بالا باشد، عملکرد بز نسبت به گاو و گوسفند بیشتر خواهد بود. فاکتورهای متعدد نیازمندیهای بز را تحت تأثیر قرار می دهند. میزان فعالیت، دمای محیط، و در بز های شیرده، مقدار شیر تولیدی و درصد چربی آن.

بزها به مواد غذایی خشک و علوفه خشک برای تکمیل رژیم غذایی شان و همچنین برای سلامتی دستگاه گوارش شان نیاز دارند. علف های خشک می تواند سبزی، چمن و یا مخلوطی از آن دو باشد.

همچنین بز ها به آب نیز نیاز دارند، یک بز می تواند روزانه ۴ تا ۱۶ لیتر آب را مصرف کند که البته این به شرایط محیطی، نوع غذای مصرفی و شرایط فیزیولوژیکی حیوان بستگی دارد. بز در هنگام آب خوردن خیلی وسواس است و سعی می کند از آب تمیز استفاده کند.

تولیدمثل: فعالیت جنسی بز ماده فصلی است، فعالیت در بین نژادهای مختلف متفاوت است. فعالیت جنسی از اول پاییز شروع می شود و اگر حیوان بارور نشود هر ۲۱ روز یک بار فحل می شود. فعالیت جنسی بز نر نیز فصلی است، البته بز نر قادر به بارور کردن در تمام فصول سال است. مشخص ترین علائم فحلی در بز ایجاد فریاد و ناله است که تقریباً تمام بزها به طور همزمان انجام می دهند. این صدا ها با صدای عادی حیوان تفاوت دارد. یک بز نر با ۳۰ تا ۴۰ بز ماده می تواند جفتگیری کند. طول دوره ی آبستنی در بز بین ۱۴۶ تا ۱۵۴ روز است. بز آبستن باید به خوبی تغذیه شود زیرا این سبب افزایش وزن بزغاله می شود. بلافاصله پس از زایش باید مطمئن شد که مادر بزغاله را خوب لیسیده و خشک کرده باشد. اگر قصد دارید بزغاله ها را زود از شیر بگیریید باید آنها را به خوردن غذاهای جامد تشویق کنید. بزغاله ها از ۱۰ تا ۱۴ روزگی شروع به تغذیه از غذاهای جامد می کنند.

شتر

شتر جانوری پستاندار از راسته سم داران ، زیر راسته نشخوارکنندگان و خانواده شتران است. شتر نسبت به سایر دام ها، مقاوم بیشتری در مقابل شرایط سخت دارد. این دام قادر است در شرایط تغذیه دستی نیز با دام های پر تولید هم وزن خود (مثل گاو) رقابت کرده و افزایش وزن روزانه ی بالایی داشته باشد. مزیت دیگر شتر بر سایر دام های اهلی این است که این دام مواد خوراکی را با قابلیت هضم بالا و بازده بیشتری نسبت به گاو و گوسفند و بز استفاده می نماید.

انواع شتر: به طور کلی شتر ها به سه دسته ی زیر تقسیم بندی می شوند:

شترهای یک کوهانه: این شتر در شمال آفریقا ، عربستان و آسیا پراکنده شده و برای حمل بار و افراد و نیز از شیر، گوشت و پوست آن استفاده می شود.

شترهای دوکوهانه: این شتر عموماً در مناطق سرد و خشک ساکن می باشد و در چین، مغولستان، افغانستان ، ترکیه و ایران نگهداری می شوند.

شترهای بی کوهان: لاما، آلپاکا و ویکونا از شترهای بی کوهان اند. لاماها بومی آمریکای جنوبی بوده و در آن مناطق نگهداری می شوند. تصویر زیر مربوط به یک لاما است.

نگهداری شتر: نگهداری شتر به چندین شیوه انجام می شود که عبارت اند از: مختلط، گسترده، نیمه گسترده و بسته. در روش مختلط شترها با سایر حیوانات اهلی در یک محدوده نگهداری می شوند. در شیوه ی گسترده شترها را به صورت آزاد در کویرها رها می کنند و هر سال شتر داران در فصل خاصی شترها را جمع کرده و بعضی از آنها را ذبح می کنند و سپس بقیه را دوباره در کویر رها می کنند. در شیوه ی نیمه گسترده ساریان شترها را به چرا می برد. این شیوه از شیوه ی گسترده بهتر است. شیوه ی بسته که شیوه ای جدید و با راندمان بالاست، بدین گونه است که شترها را در محیطی بسته نگهداری می کنند و به صورت دستی آنها را تغذیه می کنند.

نگهداری شتر در میان شترداران همیشه بر مبنای تجربیات عملی بوده است که طی سالیان انجام می گرفته و باید با توجه به تغییرات جمعیتی و نیاز به تولید بیشتر، تحولی در شترداری به وجود آید. در بین شترداران، به شترهای ماده مولد اروانه و به شترهای نر، لوک می گویند. برای تولیدمثل، لوک سالم و خوبی را باید در نظر گرفت تا بتواند به راحتی گله را کنترل و بارور نماید. لوک های قوی به راحتی اروانه ها را جهت جفتگیری رام می کنند و از این نظر مشکلی وجود نخواهد داشت. وجود لوک ضعیف در گله باعث خواهد شد که گله در سال بعد تولید حاشی (به بچه شتر حاشی می گویند) کمتری داشته باشد. سنین بین تولد و سه هفتگی سخت ترین زمان دوره نگهداری حاشی محسوب می شود. حاشی در این زمان حساس بوده و بیشترین تلفات حاشی ها در این دوره است. می توان حاشی ها را در ۶ ماهگی از شیر گرفت، که پس از آن باید آنها را دور از مادر نگه داشت و به مراتع مرغوب برد.

گیاهانی که شتر معمولاً از آنها تغذیه می کند، عبارت اند از: خار شتر، گورگیا، مزج، اتریپلکس، علف پشمکی، چبر، خورنال، علف شور، خیو، علف چمنی، برشک، چوج، گاورس، کنار، لاتی، کهورک، استبرق، دونی، گون، قیچ، گز، اسکنبیل، کهور، خارخسک، نیل، تاغ و...

تولیدات شتر: به طور کلی از گوشت، شیر و پوست شتر می توان استفاده کرد. درصد چربی گوشت شتر بین ۹٪/ درصد تا ۱ درصد می باشد. در حالی که چربی گوشت گاو ۱/۲ تا ۳/۹۹ درصد می باشد. شیر شتر طرفداران چندانی ندارد اما در کشورهای آفریقایی بسیار استفاده می شود. شیر شتر دارای ویتامین ث فراوانی است. پوست شتر دوکوهانه بسیار مرغوب تر و پرفرودار تر از پوست شتر یک کوهانه است. پوست لاما نیز برای ساخت کیف و کفش استفاده می شود. کرک و موی شتر نیز کاربردهای فراوان دارد.

اسب ها از دیرباز برای حمل و نقل بار و مسافر، ورزش سوارکاری، جنگ، شخم زدن و حتی در برخی جوامع برای گوشت شان نگهداری می شدند. در سراسر اوراسیا (اروپا و آسیا)، شمال آفریقا و در آمریکا (بعد از ورود اروپایی ها)، ارتباط خیلی مستحکمی بین مردم و اسب به وجود آمده بود. اسب ها دارای نژادهای مختلفی اند که در اینجا فقط به معرفی همین سه نژاد اکتفا می کنیم.

اسب عربی: خاستگاه این نژاد عربستان بوده و این نژاد از اولین نژادهایی بوده که اهلی شده است. آن از نظر ساینز کوچک تا متوسط است و تندخو و آتشی مزاج است. رنگ آنها کهیر، خاکستری، خرمایی، سفید و یا سیاه است. اسب عربی به خاطر زیرکی، جرأت و بنیه اش مشهور است. این نژاد یکی از نژادهایی است که به آسانی تعلیم پذیر است. ظرفیت بالای شش های اسب عربی به استقامت آن کمک می کند.

اسب کوارتر: خاستگاه این نژاد ایالات متحده آمریکا است. در زمان مستعمرات، پرورش اسب یک سرگرمی و ورزش رایج بوده است. اسب ها به منظور داشتن سرعت در مسافت های کوتاه پرورش داده می شدند. اسب هایی که در عهد مستعمرات پرورش می شدند در مسافت یک چهارم (ربع) مایل مسابقه می دادند. به همین خاطر این اسب را کوارتر میلر¹ (دونده یک چهارم) می گویند. اسب کوارتر در بسیاری موارد برای توسعه غرب در قرن نوزدهم و دامداری غربی استفاده می شد.

آپلوسا: خاستگاه این نژاد ایالات متحده است. الگوی رنگ آپلوسا متغیر بوده و آنها دارای پنج الگوی رنگ متفاوت اند که در این نژاد ظاهر می شود. سم های این نژاد دارای خطوط عمودی سیاه و سفید اند. سفیده چشم (صلبیه) نژاد آپلوسا قابل رؤیت است. این نژاد برای سوارکاری تفریحی، مسابقه، نمایش و رژه استفاده می شود.

برای نگهداری و پرورش اسب قبل از هر چیز به اصطبل برای آنها نیاز دارید، در واقع اصطبل خانه ی اسب ها خواهد بود که در طول شب و یا در آب و هوای نامناسب در داخل آن در امان خواهند بود. اندازه ی اصطبل بستگی به تعداد و نوع اسب ها دارد. اصطبل باید به گونه ای باشد که برای هر اسب یک اتاقک در نظر گرفته شود. اصطبل مشابه تصویر زیر برای نگهداری چندین اسب مناسب است.

¹ quarter miler

معمول ترین روش تغذیه ی اسب، بردن آنها به مراتع و چراگاه است. آنها از گیاهان مختلف، علوفه، غلات و... تغذیه می کنند و علوفه ی خشک نیز برای تغذیه ی آنها زیاد استفاده می شود. و به غیر از این غذاها، امروزه غذاهای تجاری نیز برای تغذیه ی اسب ها استفاده می شوند که در اینصورت باید از غذاهای تجاری با کیفیت خوب استفاده شود.

اسب ها در فصولی از سال که طول روز بیشتر است، تولیدمثل می کنند(فصل بهار) و آنها دارای بیش از یک وهله ی جفت گیری فصلی اند. طول دوره ی آبستنی در اسب ها ۳۳۶ روز است. مشکلاتی پیش روی تولیدمثل این حیوان قرار دارد، به طور مثال استفاده غیر مجاز از دارو ها باعث اختلال در تولیدمثل آن می شود.

الاغ

هر چند که امروزه برای حمل و نقل بار و مسافر خودروهای مختلفی وجود دارند و برای شخم زدن زمین نیز ماشین آلات کشاورزی عرصه را به دست گرفته اند، اما هنوز هم برای حمل بار در برخی مناطق به حیوانات باربر نظیر: الاغ و قاطر نیاز هست. کوهستان های صعب العبور که کمتر ماشینی توانایی پیمودن آن را دارند، به راحتی توسط قاطر و یا الاغ پیموده می شود. بنابراین هنوز هم در برخی مناطق (به خصوص مناطق کوهستانی) از الاغ و قاطر برای حمل بار استفاده می کنند. مردم کوچ نشین و عشایر نیز هنوز از الاغ و قاطر استفاده می کنند. البته با وجود وسایل حمل و نقل پیشرفته ، کمتر کسی برای حمل و نقل از این حیوان استفاده می کند.

اما برای کسانی که در مناطق کوهستانی و یا دور افتاده زندگی می کنند ، وجود این حیوان می تواند مفید باشد. برای نگهداری آن یک اصیل و مقداری آب و غذا کافی است. برای تغذیه ی آن می توان از یونجه، شبدر، گندم، جو، یولاف، میوه ها، سبزیجات و ... استفاده نمود. همچنین می توان آنها را همراه سایر دامها به مراتع برد.

خرگوش

خرگوش پستانداری گیاهخوار از راسته خرگوش شکلان و خانواده خرگوش هاست. در حال حاضر نژادهای مختلف آن به منظوره‌های گوناگون از جمله تولید کرک، پوست، گوشت، انجام تحقیقات بیولوژیک و به عنوان حیوان خانگی استفاده می‌شوند.

نژادها: در حال حاضر ۴۷ نژاد (گونه) خرگوش توسط انجمن تولیدکنندگان خرگوش آمریکا^۲ پذیرفته شده است. این نژادها بر اساس وزن بالغ آنها به سه دسته ی کوچک، متوسط و بزرگ تقسیم می‌شوند. بزرگترین خرگوش در ایالات متحده، فلمیش جایت(فلماندری غول پیکر) است که وزن آن می‌تواند به بیش از ۲۰ پوند (حدود ۹ کیلوگرم) برسد. جدول زیر شامل ۴۵ نژاد شناخته شده خرگوش اهلی در سراسر جهان است.

پالومینو	خرگوش خالدار انگلیسی	خرگوش بریتانیایی کوچک
اطلسی	چنچیلای استاندارد	هلندی کوتوله
دارچینی	آنقوره انگلیسی	هیمالیایی
کرم آرچنت	یاس بنفش	هاتوت کوتوله
شامپانی آرچنت	مارتین نقره ای	لهستانی
آمریکایی	بلژیکی	جرسی وولی
چنچیلای آمریکایی	رین لندر	هلندی گوش آویخته
انگلیسی گوش آویخته	دلک	آمریکایی گوش آویخته
نیوزلندی	خرگوش سمور مشکی	پادشاه کوچک
روباهی نقره ای	آنقوره اطلسی	خرگوش هلندی
آنقوره غول پیکر	آنقوره فرانسوی	خرگوش برنزه (قهوه ای مایل به زرد)
فرانسوی گوش آویخته	پادشاه	فلوریدایی سفید
شطرنجی غول پیکر	بیورن	خرگوش نقره ای
چنچیلای غول پیکر	کالیفرنایی	هاوانا
فلمیش جایت	هاتوت	گوش آویخته کوچک

هر چند که پرورش خرگوش در کشور ما چندان رایج نیست، اما به صورت پراکنده و محدود در برخی مناطق نگهداری و پرورش می‌شوند. در ارتباط با گوشت خرگوش دو دیدگاه کاملاً متفاوت وجود دارد. دیدگاه اول مربوط به اهل تسنن است که مصرف آن را جایز و دیدگاه دوم مربوط به اهل تشیع است که مصرف آن را حرام می‌دانند. بنابراین پرورش خرگوش در مناطق سنی نشین کشور برای گوشت آن متداول است و در سایر نقاط کشور نیز عموماً به خاطر کرک و پوست شان پرورش می‌شوند. البته گونه‌هایی از خرگوش نیز صرفاً جهت نگهداری در خانه (به عنوان حیوان خانگی) پرورش و راهی بازار می‌شوند.

برای نگهداری و پرورش خرگوش باید قبل از هر چیز این نکته را بدانید که پرورش آنها مانند پرورش سایر حیوانات اهلی نیست و از این نظر متفاوت اند.

^۲ ARBA (American Rabbit Breeders Association)

خرگوش ها می توانند دمای بین ۴ تا ۲۷ درجه سانتیگراد را تحمل کنند، البته دمای مناسب برای آنها ۱۶ تا ۲۲ درجه سانتیگراد است. رطوبت محیط باید در حدود ۴۰ تا ۶۰ درصد باشد و حداقل مدت روشنایی باید ۱۴ تا ۱۶ ساعت باشد.

برای نگهداری و پرورش خرگوش ابتدا به یک سالن نیاز دارید، سالن باید دما، رطوبت، تهویه و روشنایی خوبی داشته باشد. پس از آماده سازی سالن نوبت به آماده سازی و تعبیه ی قفس ها می رسد. اگر همه ی خرگوش ها را در سالن رها کنید، احتمال اینکه خرگوش های نر بر سر قلمرو با هم درگیر شوند زیاد است و همچنین امکان انتقال بیماری نیز در این روش بالاست. اما اگر خرگوش ها را داخل قفس قرار دهید، از درگیری آنها و همچنین از انتقال بیماری جلوگیری خواهید کرد. همچنین می توانید در اطراف سالن یک مرتع محدود را در نظر بگیرید و هر از چند

گاهی خرگوش ها را به این مرتع ببرید، البته فنس و دیوارکشی این مراتع باید به گونه ای باشد که خرگوش ها توانایی فرار از میان آنها را نداشته باشند. برای قفس خرگوش ها حالت استاندارد و تأیید شده ای وجود ندارد اما توصیه می شود که قفس دارای چندین ویژگی باشد: فضای کافی داشته باشد، ارتفاع آن به حدی باشد که خرگوش توانایی ایستادن بر روی دو پا را داشته باشد، کف آن مشبک یا توری باشد تا ادرار در کف آن جمع نشود. اکثر قفس ها برای نگهداری یک خرگوش ساخته می شوند اما می توان خرگوش های ماده یا بچه خرگوش ها را به صورت چندتایی در قفس های بزرگتر نیز نگهداری کرد.

خرگوش ها گیاهخوار اند به این معنا که رژیم معمول آنها مواد و منابع گیاهی است. خرگوش به انرژی، فیبر و پروتئین در جیره ی غذایی نیاز دارد. غذاهای عمده دارای پروتئین شامل: ذرت، گندم، جو، جو دو سر (یولاف) و چاودار است. فیبر گیاهی در رژیم غذایی خرگوش برای سلامتی دستگاه گوارش آن ضروری است. پروتئین مکمل مانند بلغور سویا باعث رشد بهتر خرگوش می شود. یونجه منبع معمول پروتئین برای خرگوش است.

خرگوش ها به خاطر توانایی زیادشان در تولیدمثل شناخته شده اند. خرگوش ها در سن ۱۶ تا ۲۴ هفتگی به بلوغ می رسند که در این میان ماده ها زودتر از نرها بالغ می شوند. خرگوش ماده سیکل استروس منظمی ندارد ولی مرحله ی پذیرش جنسی طولانی بوده و در حدود ۷ تا ۱۰ روز است. فرایند انتقال اسپرم ۳۰ تا ۴۰ ثانیه بیشتر طول نمی کشد و تخمک گذاری ۱۰ ساعت پس از جفتگیری آغاز می شود. میانگین دوره بارداری برای خرگوش ۲۸ تا ۳۱ روز است. میانگین نوزادان در گونه های مختلف، متفاوت است و می تواند بین ۴ تا ۱۲ نوزاد باشد. ماده ها معمولاً در سن ۴ تا ۸ هفتگی بچه ها را از شیر می گیرند.

سگ

معرفی: سگ ها اولین حیوانی بودند که توسط بشر اهلی شدند و امروزه در همه جای دنیا حیوانی شناخته شده اند. تخمین زده می شود که در ایالات متحده حدود ۷۳ میلیون سگ وجود دارد، به عبارتی دیگر ۳۹ درصد خانه ها حداقل یک سگ دارند. البته این سگ ها شامل سگ های شکاری، سگ های نگهبان و سگ های خانگی می شود، اما برای مزرعه سگ های نگهبان گله و مزرعه مورد نظر است و مطمئناً سگ های خانگی و یا سگ های شکاری نمی توانند از گله و مزرعه شما نگهبانی دهند.

نژادها: بین ۳۵۰ تا ۴۰۰ نژاد مختلف سگ در سراسر جهان وجود دارد. در جدول زیر ۲۰ نژاد طبقه بندی شده از سگ ها که در میان عموم مردم رایج است، آورده شده است.

ریتری ورس (مخصوص یافتن شکار و مجروحین)
سگ تری یر
ژرمن شپرد (سگ چوپان آلمانی)
ریتری ورس طلائی
بیگلز (سگ شکاری پا کوتاه)
داچ شند (نوعی سگ با پای کوتاه و بدن دراز)
سگ باکسر
پودلز (سگ پشمالوی باهوش)
شی تزو (نوعی سگ کوچک پشمالو)
چنوازر مینیاتوری (تری یر نژاد آلمانی)
چیپها هاوس (نوعی سگ کوچک)
بال داگ (سگ گاوی)
پاگ (سگ کوتاه چینی)
پومرانیا (نوعی سگ پشمالو)
سگ تری یر بوستون
اسپاینلز (سگ پشمالوی گوش آویخته)
رات ویلرس
مالتیس
سگ آلمانی موکوتاه (نوعی سگ یابنده و شکاری)
سگ شتالاند (نوعی سگ گله)

۱. شی تزو

۲. ریتری ورس

۵. ژرمن شپرد

۴. شتالاند

۳. آلمانی موکوتاه

تغذیه: سگ ها مانند نیاکانشان (گرگ های خاکستری)، تا حد زیادی گوشتخوار اند و نیازمند رژیمی شامل پروتئین، انرژی (کربوهیدرات) و چربی و بالانس شده با مواد معدنی و ویتامین ها هستند. بسیاری از غذاهای تجاری مخصوص سگ دارای مواد مورد نیاز برای سگ ها هستند.

مرغ و خروس

مرغ های اولیه پرند قرمز جنگلی بودند. خاستگاه آنها و محل اهلی کردن آنها، جنوب آسیا (هندوستان، سوماترا و جاوه) بوده است. در مناطقی که چراگاه ها و مراتع محدود است و امکان پرورش دام وجود ندارد، برای تأمین خوراک می توان طیور (از جمله مرغ) را پرورش داد. زیرا آنها به محیط زیادی نیاز ندارند. معمولاً هدف اصلی از پرورش مرغ، تولید گوشت و تخم است. هر چند که پر و فضولات آن نیز کاربرد دارد. گوشت مرغ برخلاف گوشت دام (گاو، گوسفند، بز و...) کلسترول کمی دارد و گوشت سفید محسوب می شود.

مرغان اهلی، اردکها و بوقلمونها سه گونه اصلی طیور اهلی در جهان را تشکیل می دهند و در این میان سهم مرغان اهلی بیشتر از دو گونه ی دیگر و بیش از ۹۰ درصد است. (البته غاز، بلدرچین، شتر مرغ و کبوتر نیز از پرندگان اهلی اند، اما به نسبت این سه گونه چندان رایج نیستند.) نمودار های زیر تعداد طیور جهان (کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه) در سال ۱۹۹۳ را نشان می دهد.

همانطور که در نمودار ها نیز قابل مشاهده است، مرغان اهلی سهم نخست را در بین طیور در سراسر جهان دارند. به دلیل اینکه نگهداری و پرورش مرغ ها نسبت به اردک و بوقلمون و یا سایر طیور آسان تر و رایج تر است و همچنین گوشت مرغ ارزان و در دسترس است و طرفداران بیشتری دارد و تخم آن نیز به دلیل ارزان و با کیفیت بودن به طور گسترده استفاده می شود. مرغ ها به طور کلی به دو دسته ی مرغ گوشتی و مرغ تخمگذار تقسیم می شوند. مرغ گوشتی که به خاطر تولید گوشت پرورش می شوند، غالباً رشد زیادی دارند و این توانایی را دارند که افزایش وزن بیشتری داشته باشند. مرغ تخمگذار که به خاطر تولید تخم پرورش می شود، توانایی بیشتری در تولید تخم دارد و تعداد تخم های تولیدی آن بیشتر است. بدیهی است که از نژادهای مرغ گوشتی به منظور تولید تخم نمی توان استفاده کرد و همچنین نژادهای مرغ تخمگذار نیز برای تولید گوشت زیاد مناسب نیستند. اما نژادهای دو منظوره برای هر دو هدف مناسب خواهند بود.

مرغ نژاد لاری

خروس نژاد پراهمای سفید

برای نگهداری مرغ و خروس باید قبل از هر چیز محل زندگی آنها را در نظر بگیرید. اندازه ی محل زندگی و لانه ی مرغ ها بستگی به تعداد آنها دارد و مسلماً هر چه تعداد مرغ ها بیشتر باشد به لانه ی بزرگتری نیاز خواهید داشت. نباید تعداد زیادی مرغ را در یک لانه ی کوچک نگهداری کرد، زیرا تراکم بالا باعث ایجاد تنش و اضطراب و همچنین موجب ناسالم شدن محیط و ایجاد بیماری می شود. کف لانه باید به طور مستمر و در فواصل زمانی معین پاکسازی و تمیز شود تا از ابتلا به بیماری جلوگیری شود. همچنین در فواصل زمانی معین با یک برنامه ی کامل باید مرغ ها را به صورت تک تک و مجزا چک کنید تا از سلامت آنها اطمینان پیدا کنید.

شیوه ی دیگر پرورش و نگهداری مرغ وجود دارد که هرچند مدت هاست منسوخ شده اما دوباره در میان مردم رایج شده است. این روش با نام پرورش در حیاط خلوت شناخته می شود. در این روش در حیاط پشتی و حیاط خانه و یا مزرعه ، لانه هایی را برای نگهداری مرغ و خروس تعبیه می کنند. عموماً این روش در مقیاس کوچک قابل انجام است و نمی توان زیاد روی تولیدات آن حساب باز کرد، اما جوابگوی مصرف خانواده و حتی فروش در بازار محلی خواهد بود.

برای ساخت لانه ی مرغ و خروس می توانید از توری فلزی و ستون چوبی استفاده کنید. ظروف دانخوری و آبخوری نیز باید به گونه ای باشد که جوابگوی تعداد مرغ و خروس های موجود در لانه باشد. در صورتی که مرغ های تخمگذار دارید، باید برای مرغ ها بستر مناسبی در نظر بگیرید تا روی آنها تخمگذاری کنند. تخم های بدون نطفه را می توان از زیر آنها برداشت و تخم های نطفه دار نیز در صورتی که در شرایط مناسبی باشند و مرغ روی آنها بنخوابد، پس از ۲۱ روز جوجه ها از آن خارج خواهند شد.

تغذیه: مواد مختلفی هستند که می توان از آنها در تغذیه و جیره ی مرغ استفاده کرد، از جمله: غلاتی همچون گندم، سبوس گندم، ضایعات نانوايي، یولاف، ذرت، جو و چاودار. همچنین از ارزن، آب پنیر، پودر استخوان، پودر پر، کنجاله سویا، کنجاله آفتابگردان، کنجاله تخم پنبه، سویا، پودر یونجه، پودر صدف، پودر صدف و سایر افزودنی ها استفاده نمود.

تولید مثل: دستگاه تولید مثل طیور با دستگاه تولید مثل پستانداران اختلاف زیادی دارد. زیرا در پستانداران جنین در داخل رحم مادر رشد و نمو می کند ولی در طیور خارج از بدن حیوان . در نژادهای سبک به ازای هر ۱۵ مرغ یک خروس و در نژادهای سنگین به ازای هر ۱۰ مرغ یک خروس و در نژادهای دو منظوره برای هر ۱۲ مرغ یک خروس را باید در نظر گرفت.

جهت ازدیاد نسل در مرغان غریزه ای خاص به نام کرچی که می توان آن را غریزه یا حس مادری معنی کرد، وجود دارد. بر اساس این غریزه مرغ پس از اینکه چندین تخم گذاشت، آماده خوابیدن بر روی تخم ها می شود. مرغ کرچ با حرارت بدنش سبب گرم شدن تخمها شده و حرارت لازم جهت رشد جنین در داخل تخم را فراهم می سازد و با رطوبت موجود در بدنش مانع از تبخیر رطوبت داخلی تخم شده و در نتیجه مانع از تلف شدن جنین می شود.

امروزه بیشتر از دستگاه های جوجه کشی استفاده می شود که راندمان بیشتری دارند و اوضاع بهتر در کنترل قرار می گیرد.

اردک

هر چند اهلی کردن اردک ها در ۲۵۰۰ سال قبل از میلاد مسیح در کشور چین شروع شده، لیکن موفقیت در این امر در کشورهای غربی در حدود ۱۲۰۰ سال پس از میلاد مسیح انجام گرفته است. البته در برخی منابع نیز گفته می شود که اردک برای اولین بار در مصر اهلی شده است. اصلاح نژاد اردک های اهلی منجر به افزایش وزن این پرندگان و سلب توانایی پرواز در آنها شده است.

همانطور که در نمودار صفحه ۲۴ نیز قابل مشاهده است، اردکها پس از مرغان اهلی رایج ترین گونه طیور در جهان می باشند و تعداد زیادی از آنها در بسیاری از کشورهای آسیایی دیده می شوند. اردکها، پرندگان و علف خواران خوبی هستند. آنها قادر به رشد در محیط هایی با منابع غذایی محدود نیز می باشند. اردکها اکثراً در کشورهای توسعه یافته پرورش می شوند. در صورت استفاده از سیستمهای تولیدی بسته و تغذیه با مواد غذایی متراکم، رشد سریع و کیفیت بالای گوشت آنها حاصل می شود. اردک از حیواناتی است که علاقه ی زیادی به آب دارد و بسیاری گمان می کنند که زندگی در خشکی برای حیوان رضایت بخش نخواهد بود. اما بر خلاف تصور، اردک خیلی سریع به تغییر محیط و حتی پرورش به طریقه بسته عادت کرده و قادر است کمبود آب را با مراتع و علف زار های سبز جبران نماید.

نژادهای مختلف اردک در سراسر جهان وجود دارد که این نژادها را به گروه های گوشتی، تخمگذار، دو منظوره و زینتی تقسیم بندی می کنند. نژادهای سنگین اردک مانند: پکین، روئنس، آیلسبوریس و آنکونا به عنوان پرندگان گوشتی و نژادهای رانر(دونده)، هندی، خال دار انگلیسی و کمپل خاکی به عنوان گونه های تخمگذار مورد استفاده قرار می گیرند.

نژاد پکین: خاستگاه این نژاد کشور چین است. در حال حاضر بیشتر مزارع پرورش اردک گوشتی در آمریکا از این نژاد استفاده می کنند. وزن اردک نر بالغ در حدود ۴ تا ۴/۵ کیلوگرم و وزن اردک ماده بالغ در حدود ۳/۶ تا ۴ کیلوگرم است. این نژاد عموماً به عنوان نژاد گوشتی شناخته می شود اما علاوه بر آن تخمگذار خوبی نیز هست به طوری که سالیانه بین ۱۵۰ تا ۱۸۰ عدد تخم می گذارد. وزن هر یک تخم های آن حدود ۸۵ گرم است. این نژاد دارای بدنی کشیده و سینه ای پهن بوده و رنگ آن سفید کرمی و رنگ پاها پرتهالی است. وجه تمایز اردک نر از ماده، وجود دو پر کوچک تاییده در انتها الیه دم است. این نژاد آرام و زیبا بوده و شرایط محیطی را به خوبی تحمل می کند. اردک ماده آن علاقه چندانی به خوابیدن روی تخم ها ندارد.

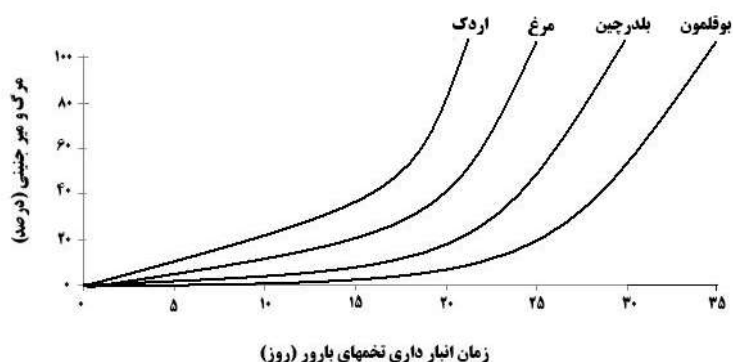
تخمگذاری و جوجه کشی: تخم ساختمان پیچیده ای است که دارای چهار قسمت اصلی کاملاً متفاوت می باشد. این قسمتها شامل زرده، سفیده، غشای پوسته و پوسته می باشند.

بلاستودرم دیسک کوچکی است که حاوی کد ژنتیکی تخم می باشد. بلاستودرم در سطح زرده ی کرووی قرار می گیرد. ترکیبات زرده در یک غشای الاستیکی نازک قرار دارند. دو شالازا محکم به سطح غشای زرده می چسبند. این نوارها در طرفین زرده قرار می گیرند. شالازا ها نوارهای دو طرفه ی طولی هستند که انتهای دیگر آنها با تارهای سفیده در هم می روند. وظیفه ی اصلی این نوارها، حفظ موقعیت زرده و نگه داشتن آن در نزدیکی مرکز هندسی تخم می باشد. در جدول زیر وزن و ترکیبات تخم اردک اهلی معمولی آورده شده است.

اجزاء تخم (درصد از کل وزن تخم)			وزن تخم (گرم)	نوع پرنده
پوسته	زرده	سفیده		
۱۲	۳۵/۴	۵۲/۶	۶۵	اردک معمولی

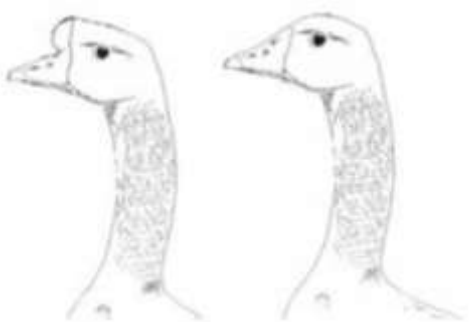
هر یک از گونه های طیور دارای زمان های جوجه کشی مشخص هستند. گرچه این زمان ها در دما های مختلف جوجه کشی می تواند اندکی تغییر نماید. به طور کلی در اردک معمولی پس از ۲۸ روز تخم ها هچ می شوند و در اردک مسکویی این زمان ۳۰ روز است.

طیور قبل از اینکه خوابیدن روی تخم ها را آغاز کنند، صبر می کنند تا دسته تخم هایشان به تعداد مناسب برسد. تخمهای بارور می توانند دامنه ی وسیعی از تغییرات شرایط محیطی قبل از جوجه کشی را برای مدت کوتاهی تحمل کنند و زنده بمانند. با وجود این، اگر تخم انبار شود ساختمان جنین به آرامی تحلیل می رود و اگر این ذخیره سازی ادامه یابد احتمالاً رشد جنینی تقریباً در دمای زیر ۲۱ درجه سانتیگراد به طور کامل متوقف می شود. در جدول زیر زمان انبار داری (ذخیره سازی) تخم ها در طیور مختلف و رابطه ی آن با مرگ و میر جنین آورده شده است و همانگونه مشاهده می کنید، زمان انبار داری (ذخیره سازی) در اردک کمتر از سایر طیور است.

برخلاف سایر انواع طیور اهلی، جوجه اردک از همان ساعات اولیه ی خروج از تخم، تمایل زیادی به خوردن غذا از خود نشان می دهند. برای تغذیه ی جوجه ها می توان آرد سبوس و پودر شیر و آرد مواد علوفه ای را به صورت خمیر در آورده و روزانه پنج الی شش بار در اختیار جوجه ها قرار دهید. رشد جوجه اردک ها به نسبت به جوجه سایر طیور، سریع تر است و در صورتی که جیره ی غذایی کافی و مناسب در اختیار آنها باشد، رشد آنها چشمگیر خواهد بود. از دو هفتگی به بعد میزان تغذیه ی حیوان کم شده و در سن ۳ تا ۴ هفتگی تعداد دفعات تغذیه به دو بار در روز کاهش می یابد.

غاز ها از نظر شکل و رفتار بسیار شبیه به اردک ها هستند اما با این حال تفاوت های مشخصی نیز دارند. غاز ها از نظر جثه از اردک ها بزرگتر اند، کمتر از اردک به آب وابستگی دارند و بر خلاف اردک ها که منقار های پهنی دارند، آنها دارای منقار های مخروطی شکل اند.

دو گونه اصلی غاز های اهلی وجود دارد. نوع اول که خاستگاه آن اروپا بوده و از غاز های وحشی اروپایی به وجود آمده است و تحت عنوان آنسر^۳ شناخته می شود. و نوع دوم که خاستگاه آن آسیا بوده و از غاز اسوان وحشی به وجود آمده است و تحت عنوان آنسر سیگنویید^۴ شناخته می شود. آمیزش بین گونه ها و نژادهای مختلف غاز باعث به وجود آمدن نژادهای جدید شده است. در تصویر مقابل سمت راست گونه آنسر است و سمت چپ گونه سیگنویید است و تفاوت بین آنها مشخص است.

غازها، چرندگان و علف خواران قابلی هستند و می توانند مانند دام ها در مراتع و علف زار ها غذای خود را تهیه کنند. همچنین به راحتی کنترل می شوند و حتی می توان مانند بز و گوسفند، به صورت گله ای آنها را به مراتع برد. غازها به طور کلی به خاطر گوشت و تخم شان پرورش می شوند، اما کرک و پر آنها نیز کاربردهای زیادی دارد، از جمله استفاده در داخل بالش و تشک. همچنین جگر چرب غازها طرفداران زیادی دارد و پرورش دهندگان برای افزایش چربی در جگر، به زور به غازها چربی می دهند.

البته در مقایسه با سایر طیور (مرغ، اردک و بوقلمون)، غاز ها در سراسر جهان زیاد رایج نیستند و به همین خاطر مزارع پرورش غاز کمتر از سایر طیور است. می توان گفت که یکی از دلایل آن کمبود اطلاعات در زمینه ی پرورش غاز (نسبت به سایر طیور)، تمایل کمتر مردم نسبت به آن و گران بودن قیمت گوشت و تخم آن به نسبت سایر طیور. در کشور ما تعداد مزارعی که به صورت انبوه غاز پرورش می دهند بسیار کم است و معمولاً پرورش و نگهداری آن به شیوه های سنتی و در مقیاس کم در روستاها انجام می گیرد. گاهی هم در مناطق روستایی مرغ، اردک و غاز را به صورت دسته جمعی و در یک مرتع عمومی پرورش می دهند.

^۳ *Anser anser*

^۴ *Anser cygnoides*

بوقلمون

پرورش بوقلمون از دیرباز در کشور معمول بوده و پرورش سنتی آن در شهرها و روستاها در کنار کشاورزی صورت می گرفته است، ولی پرورش صنعتی بوقلمون از دهه اخیر معمول شده است. بوقلمون اساساً بومی قاره آمریکا می باشند. این پرندگان به تعداد زیاد به وسیله ساکنین این قاره پرورش پیدا کرده اند و از همین قاره به سایر نقاط دنیا نیز برده شده اند. چنین گزارش شده که بوقلمون در سال ۱۴۹۸ از قاره آمریکا به کشور اسپانیا برده شده است و کمی بعد به انگلستان نیز راه یافته است. امروزه فقط سه وارسته (نژاد) بوقلمون از نظر تجاری اهمیت دارند که عبارت اند از: برنزی، سفید هلندی و بلتس ویل کوچک.

بوقلمون وحشی که بومی امریکای شمالی است کمتر از ۲۰ پوند وزن دارد و این درحالی است که بوقلمون های تجاری می توانند ۵۰ پوند و یا بیشتر ، وزن داشته باشند. تصویر زیر ، سمت راست بوقلمون تجاری(پرورشی)، سمت چپ بوقلمون وحشی.

بوقلمون ها را می توان در محل های زیر نگهداری نمود:

۱. مراتع محدود

۲. سالن های محدود

۳. سالن های نیمه محدود

در مراتع محدود، بوقلمون ها به صورت گله ای در مراتعی که به وسیله ی دیوار ، فنس یا سیم خاردار محدود شده اند، نگهداری می کنند. در این مراتع منطقه ای به وسعت ۲ هکتار برای پرورش ۵۰۰ بوقلمون مناسب می باشد. باید لانه ای برای بوقلمون ها ساخته شود تا شب ها درون لانه بمانند. درون سالن باید از وضعیت نور و تهویه ی خوبی برخوردار باشد. و آب خوری و دان خوری برای آن تعبیه شود. تنظیم درجه حرارت سالن در پرورش بوقلمون اهمیت زیادی دارد. به طور کلی در هفته اول دمای مناسب ۳۸ درجه سانتیگراد است و در هفته دوم دما به ۳۵ درجه و در هفته سوم دما به ۳۲ درجه می رسد و در هفته چهارم درجه حرارت مناسب ۲۸ درجه در روزها تنظیم می شود. درجه حرارت باید مرتباً چک شود تا از افت دما و نوسان آن جلوگیری شود.

انتخاب سیستم ها، مراتع محدود، سیستم محدود و نیمه محدود تا حد زیادی بستگی به خصوصیات فیزیکی ساختمان در مزرعه دارد و در این رابطه هزینه بنا و وضع آب و هوایی منطقه نیز می تواند مطرح باشد.

تغذیه: احتیاجات غذایی بوقلمون در سنین مختلف در جدول زیر آورده شده است (اقتباس از: اصول بهداشت پرورش بوقلمون، دکتر حسن اوحدی نیا، ۱۳۹۰)

بوقلمون های مادر	پایان دهنده (۱۶ هفتگی تا بازار)	رشد دهنده (۸ تا ۱۶ هفتگی)	شروع کننده (۲ تا ۸ هفتگی)	اجزاء جیره
LBS	LBS	LBS	LBS	
۱۲۰۰	۱۳۲۹	۱۱۱۵	۸۴۰	ذرت آسیاب شده
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	مغز گندم
۱۰۰	—	—	۱۰۰	پودر ماهی با پروتئین ۶۰٪
۵۰	—	۵۰	۱۰۰	پودر گوشت و استخوان با پروتئین ۵۰٪
۱۷۰	۳۷۸	۵۵۵	۷۲۰	کنجاله سویا با پروتئین ۵۰٪
۲۰	۴۰	۵۰	۴۰	چربی با ثبات
۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	پودر یونجه با پروتئین ۱۷٪
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	دانه های خشک ذرت تقطیری یا محلول کلسیم فسفات
۷۰	۲۳	۲۰	۱۵	سنگ آهک خرد شده
۱۰	۱۰	۱۰	۵	نمک ید دار
۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	منگنز (گرم)
۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	روی (گرم)
۱۲	۶	۶	۶	ویتامین ب ۱۲ (میلی گرم)
۴۱۵۱۵۰	۱۳۴۵۵۰	۸۰۵۰۰	۴۱۵۱۵۰	کلرو کولینی (میلی گرم)
۱۷۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	ویتامین دی (واحد USP)
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	ویتامین E (واحد IU)
۵۰۰۰۰	۴۶۰۰۰	۴۵۶۰۰	۴۵۰۰۰	نیاسین (میلی گرم)
۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۴۰۰۰	ریبوفلاوین (میلی گرم)
۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	وزن کل بر حسب پوند

پولت های بوقلمون و بوقلمون هائی که برای فروش در بازار ، پرورش می شوند، باید از جیره هایی استفاده نمایند که کاملاً با جیره های غذایی بوقلمون های مادر متفاوت باشند. چنین جیره هایی برای هر یک از این طيور ارائه می شود اما این مسئله بدان معنا نیست که پرورش دهندگان بوقلمون های مادر غذاها را به سلیقه ی خود مخلوط نمایند بلکه باید توجه داشته باشند که بر حسب امکانات و دانش پرورش دهنده بوقلمون باید تغییراتی در جیره اعمال شود.

بوقلمون های در حال رشد را می توان در مرتع یا محوطه بسته تغذیه نمود. سن در حال رشد برای بوقلمون ۸ تا ۱۰ هفتگی می باشد. تغذیه در محوطه بسته باعث رشد سریعتر پرنده می شود. تغذیه در مرتع نیز سبب ذخیره ی بیش از ۱۰ درصد غذا و کاهش هدر رفتن غذا می شود. یک مرتع خوب حاوی علوفه یا محصولات غله ای و دانه ای است.

بلدرچین

بلدرچین جانوری با نام علمی کتورینکس که بسیار شبیه به کبک، قرقاول و تیهو است که توانایی پرواز نیز دارد. بلدرچین پرنده ای آوازه خوان و زیباست و بیشتر به مناطقی علاقمند است که میزان بارندگی در آن در حد میانه باشد. این پرنده در طبیعت از دانه ها و حشرات تغذیه می کند، اما با این وجود رشد سریعی دارد و جوجه های آن در پایان هفته ای اول، جثه ای حدود سه برابر هنگام تولد دارند.

بلدرچین ها دارای نژادهای متعددی هستند که از جمله آنها می توان به تورنیکس سیلتایک، راین، الگانت، دلک، باب سفید، چینی نقاشی شده، کوهستان، پولک دار، کالیفرنایی، ژاپنی و گمبل اشاره کرد. بلدرچین ها به خاطر گوشت و تخم شان پرورش می شوند. زیرا گوشت و تخم آنها از محبوبیت زیادی برخوردار است.

برای تغذیه ی بلدرچین می توان از مواد مختلفی همچون: گندم، جو، ذرت، ارزن، برنج و حتی پودر ماهی، پودر گوشت و پودر صدف و ... استفاده کرد. غذاهای تجاری که به صورت پلت موجود می باشند نیز برای تغذیه ی این پرنده می توانند مفید واقع شوند. در ضمن آب مناسب و سالم نیز باید به اندازه ی کافی در اختیار آنها باشد.

گام اول در تولید مثل موفق در این پرنده، انتخاب مولدین سالم و سرحال است. در گله باید به ازای هر پرنده نر، ۴ یا ۵ پرنده ماده وجود داشته باشد. هر چند در شیوه ی سنتی پرنده های نر و ماده را به حال خود می گذاشتند و پرنده ماده روی تخم ها می خوابید، اما در روش های جدیدتر، تخم های نطفه دار را جمع آوری کرده و پس از تمیز کردن، در دستگاه جوجه کشی قرار می دهند. بازدهی این شیوه نسبت به روش های سنتی بیشتر است. معمولاً پس از ۱۵ الی ۱۷ روز تخم ها باز شده و جوجه ها از تخم خارج می شوند.

نژادهایی از بلدرچین ها وجود دارند که صرفاً جنبه ی زینتی داشته و توسط علاقمندان در قفس و به عنوان حیوان خانگی نگهداری می شوند. نژادهایی که اندازه ی کوچکتر و رنگ آمیزی زیباتری دارند برای نگهداری در قفس بیشتر مورد پسند اند. نژاد های ژاپنی، چینی نقاشی شده، پولک دار و سایر نژادهای مشابه، برای نگهداری در قفس مناسب خواهند بود. اگر قصد دارید این پرنده را در قفس نگهداری کنید، باید قبل از هر چیز قفسی با سایز مناسب را برای آنها تهیه کرده و ظروف آبخوری و دانخوری را در آن تعبیه کنید. بلدرچین ها تمایل به ریخت و پاش دارند و ممکن است دان را در کف قفس پخش کنند و یا اگر از کاه و پوشال برای بستر قفس استفاده کرده اید، آنها را به اطراف می پاشند و از این کار لذت می برند. هر چند که بلدرچین ها تا حدی ساده لوح اند، اما همین باعث پدید آمدن رفتار های جالب و شیرین در آنها شده است.

کبوتر

کبوترها به منظور های مختلفی همچون: گوشت، تخم و زینتی پرورش داده می شوند که برای هر منظور از نژادهای خاصی از کبوتر استفاده می شود. پرورش کبوترها از زمانهای گذشته در میان مردم کشور رایج بوده و برای این منظور در بام خانه و یا حیاط مکانهایی را برای لانه سازی کبوترها در نظر می گرفتند و معمولاً نیز گوشت و تخم آن بیشتر مورد استفاده همان خانواده قرار می گرفت و گوشت و تخم مازاد به فروش می رسید.

کبوترهایی که تا سن بلوغ، یعنی شش ماهگی نگهداری می شوند از نظر تراکم گوشت وضع مناسبی دارند، ولی گوشت آنها معمولاً تا حدی سفت است و تردی گوشت جوجه کبوترها را ندارد. بعضی از پرورش دهندگان، جوجه کبوترهای نر را در دو هفتگی انتخاب کرده و آنها را اخته می کنند و برای مصرف گوشت پرورش می دهند. این کبوترها تا سن هفت ماهگی با غذای مقوی تغذیه می شوند و در این سن کشتار می شوند. گوشت اینگونه کبوترها بسیار خوشمزه است.

به غیر از گوشت کبوتر، تخم آن نیز مورد استفاده قرار می گیرد. البته پرورش دهندگان بیشتر برای گوشت و یا فروش جوجه ها آنها را پرورش می دهند زیرا سود بیشتری دارد. همچنین برخی پرورش دهندگان کبوترهای زینتی را نیز پرورش می دهند. قیمت کبوترهای زینتی به مراتب بیشتر از سایر کبوتر هاست.

برای پرورش کبوتر، قبل از هر چیز به محلی برای نگهداری نیاز دارید. ابتدا تعداد تقریبی کبوترها را حساب کنید و متناسب با تعداد آنها اندازه محل را انتخاب کنید. برای ساخت لانه می توانید از چوب، فلز، تور فلزی و مصالح دیگر استفاده کنید. محل نگهداری کبوتر می تواند در فضای آزاد و یا در فضای بسته ساخته شود. که ساخت آن در فضای بسته بسیار بهتر است، زیرا دمای محیط تقریباً ثابت باقی می ماند. در مناطقی که دمای سالیانه تغییر چندانی ندارد می توان محل نگهداری کبوترها را در حیاط خانه و یا مزرعه ساخت.

همچنین محل نگهداری کبوترها می تواند (مشابه شکل زیر) به طور مستقل بوده و در محیط بسته باشد. این روش برای پرورش دهندگانی که در مقیاس بزرگ اقدام به تکثیر و پرورش می کنند، مناسب تر است. در این روش باید دیواره های محل نگهداری کبوترها، محکم ساخته شود و در برابر سرما و گرما عایق باشد، محیط باید از وضعیت روشنایی و تهویه ی خوبی برخوردار باشد و بهداشت در آن رعایت شود.

در داخل این لانه نیز باید لانه های کوچکی برای تخمگذاری کبوترها در نظر گرفته شود. تعداد لانه های تخمگذاری باید به گونه ای باشد که برای هر جفت کبوتر یک لانه وجود داشته باشد. جنس لانه می تواند از چوب و یا سایر مواد بی خطر باشد. برای بستر لانه از کاه، پوشال، شاخه درخت و علف استفاده کنید. این مواد را در اختیار کبوترها قرار دهید، خود آنها بستر را به سلیقه ی خود می چینند. همانطور که در تصویر مقابل نیز مشاهده می کنید، کبوتر ماده در لانه ای از جنس چوب بر روی تخم هایش خوابیده است. بستر لانه از پر، شاخه درخت و علف خشک پوشیده شده است. تخم کبوتر حدود ۲۰ گرم وزن دارد و پس از ۱۷ تا ۱۸ روز جوجه ها از تخم خارج می شوند.

نژادهای کبوتر در سراسر جهان، بسیار زیاد بوده و آمار چندان دقیقی از تعداد آنها در دست نیست. زیرا هر کدام از پرورش دهندگان، نژادهای مختلف کبوتر را با هم جفت می کنند و نژادهای جدید را به وجود می آورند. البته همه ی نژادهایی که وجود دارند، ارزش تجاری ندارند. برخی نژادها که توانایی افزایش وزن زیادی دارند برای مصارف خوراکی مناسب تر اند و نژادهایی که زیبا تر و کوچکتر اند برای زیبایشان در قفس نگهداری می شوند.

شتر مرغ

شتر مرغ ها پرندگانی بی پرواز از دسته راتیت ها، راسته ی شترمرغیان و خانواده شتر مرغ ها هستند. شتر مرغ دارای گردن و پاها دراز است و می تواند با سرعت ۶۵ کیلومتر در ساعت بدود. شتر مرغ بزرگترین پرنده ی روی زمین است که طول قد آن به ۲/۵ متر و وزن آن به ۱۴۰ تا ۱۷۰ کیلوگرم می رسد. خوراک این پرنده که بومی آفریقا بوده، معمولاً دانه ها، گیاهان و حشرات کوچک است. این پرنده به دلیل قدرت متابولیسمی بالا، رشد سریع، عمر مفید و طولانی و تولیدمثل بالا، از دیگر دام ها متمایز می باشد. شتر مرغ به دلیل سازگاری با محیط زیست و آب و هوای متفاوت (از ۳۰ درجه سانتیگراد زیر صفر تا پنجاه درجه بالای صفر) از نظر نگهداری، کم هزینه ترین جایگاه را به خود اختصاص داده است.

شتر مرغ نر و ماده هنگام جفت گیری، حرکات خاصی از خود نشان می دهند که به رقص جفتگیری معروف است. در این حالت شتر مرغ نر بال های خود را باز کرده و به سمت شتر مرغ ماده حرکت می کند. شتر مرغ های نر در فصل جفتگیری وحشی تر از حالت طبیعی می شوند. فصل تخمگذاری شتر مرغ ها از اوایل بهار شروع می شود و ۲ تا ۳ ماه ادامه خواهد داشت. معمولاً هر یک یا دو روز یک تخم می گذارند. با این حساب هر شتر مرغ ماده قادر به تولید ۳۰ تا ۹۰ تخم در یک دوره است. پس از تخمگذاری، شتر مرغ نر و شتر مرغ ماده به نوبت روی تخم ها می خوابند جوجه این پرنده در مدت ۴۰ تا ۴۵ روز سر از تخم بیرون می آورد و پس از سه تا چهار سال یک پرنده ی بالغ می شود.

بهداشت و سلامتی حیوانات اهلی

مطمئناً رعایت اصول بهداشتی یکی از امور مهم در پرورش دام و طیور است که باید همواره مد نظر پرورش دهندگان باشد. رعایت اصول بهداشتی در نهایت منجر به سلامت دام و طیور خواهد شد. اگر دام و طیور ناسالم باشند، نمی توان انتظار داشت که تولیدات آنها سالم باشد. رعایت اصول بهداشتی چندان هم مشکل نیست، فقط کفایت نکاتی را رعایت کنید:

* محل زندگی حیوانات اهلی را به صورت دوره ای و مستمر، تمیز و پاکسازی کرده تا فضولات حیوانات در آن انباشته نشود.

* تعداد حیوانات در سالن یا مرتع نباید از ظرفیت آن بیشتر باشد، زیرا تراکم زیاد باعث ایجاد تنش و استرس خواهد شد.

* برای تغذیه ی حیوانات از غذاهای با کیفیت استفاده کنید.

* شستشوی دام ها می تواند به سلامتی آنها کمک کند (به خصوص در فصول گرم سال)

* با دامپزشک ها همکاری کنید تا حیواناتی که پرورش می دهید به صورت دوره ای معاینه شوند.

* در صورتی که به بیمار بودن یک یا چندین حیوان مشکوک بودید، دامپزشک را با خبر کنید و حیوانات بیمار را از حیوانات سالم جدا کنید.

* برای مقابله با بیماریهای واگیردار، نسبت به واکسیناسیون دام و طیور اقدام نمایید.

* به یاد داشته باشید که همه ی حیوانات اهلی مزرعه باید معاینه شوند. مثلاً در صورتی که در مزرعه خود سگ نگهداری می کنید، نباید از سلامتی آن غافل باشید، زیرا در صورت ابتلا به بیماری ممکن است این بیماری را به سایر حیوانات نیز منتقل کند.

تبلیغات و بازاریابی

اینگونه نیست که الزاماً هر پرورش دهنده و تولید کننده ای که محصولات و تولید با کیفیت دارد، باید حتماً فروش زیادی هم داشته باشد. بلکه تولیدکننده ای که تبلیغات بهتر و مؤثرتری دارد، می تواند فروش بیشتری داشته باشد. با تبلیغات و بازاریابی می توان کالاها و تولیدات تان را به مردم و مشتری ها معرفی کنید. در این بخش از شیوه ی متفاوتی برای درک مطلب بهره گرفته شده است، که همراه با مثال بوده تا برای شما بهتر قابل درک باشد. نکته ی قابل ذکر اینکه، تمامی بنر ها و لیبل های تبلیغاتی در این بخش، مربوط به هیچ مکان مشخصی نیست و صرفاً جهت درک بهتر مطالب درج شده اند.

مثال: فرض کنید شخصی ۱۰۰۰ قطعه مرغ محلی دارد و در حال پرورش و تکثیر آنهاست و باید برای فروش آنها اقدام کند. اما مشکل اینجاست که مرغداری وی در مسیر جاده و در منطقه ای روستایی و ناشناخته قرار دارد و مشتریان زیادی ندارد. این شخص از روش تبلیغاتی خاصی استفاده می کند. وی در جاده ی اصلی بنری مشابه زیر نصب می کند و آدرس مرغداری و شماره تماس را ذکر می کند. عنوان را با فونت بزرگ درج می کند تا برای رانندگانی که سریع حرکت می کنند، قابل خواندن باشد. وجود تصویر مرتبط نیز می تواند مؤثر باشد. با این روش خودروهایی که از این جاده می گذرند در صورت تمایل به مرغداری مذکور نیز مراجعه می کنند و با همین اقدام کوچک می توان تعداد مشتری ها را افزایش داد. البته باید در کنار مرغداری نیز بنر مشابهی نصب گردد تا مشتریان در جاده سردرگم نشوند.

طراحی لیبل، بنر و... را به طراح های ماهر و با تجربه بسپارید، زیرا ترکیب رنگ، انتخاب فونت، بک گراند و تصویر در زیبا سازی طرح و جلب مشتری نقش بسزایی دارند. همچنین محل نصب بنر بسیار مهم است، قبل از هر چیز محل انتخاب شده باید پر تردد باشد و یا در مسیر های اصلی قرار گرفته باشد، ارتفاع آن از سطح زمین زیاد نباشد و در داخل شهر با هماهنگی شهرداری نصب شود.

به غیر از بنر، روش های دیگری نیز برای تبلیغات وجود دارد که در این میان برخی روش ها مناسب و برخی از روش ها چندان مناسب نیستند. مثلاً پخش اعلامیه در میان عموم مردم اصلاً روش تبلیغاتی جالبی نیست و فقط باعث هدر رفتن کاغذ و اتلاف وقت می شود. استفاده از پیامک های تبلیغاتی نیز روش مناسبی نیست و بازدهی چندان ندارد به جای این روش های نامناسب، روش های جایگزین وجود دارد که می توان از آنها استفاده کرد. این روش ها راندمان و بازدهی بیشتری دارند.

یکی از این روش ها این است که در فروشگاه ها و شرکت های مربوط به محصولات تبلیغات کنید. مثلاً یک پرورش دهنده ی گوسفند برای تبلیغات می تواند در شرکت های تأسیسات دامپروری، فروشگاه های عرضه محصولات دامپروری و... بنر و اعلامیه نصب کند. با این روش افرادی که در حیطه ی دامپروری فعالیت می کنند با پرورش دهنده مذکور آشنا می شوند. همچنین به جای بنر و اعلامیه می توان از ساعت تبلیغاتی، سالنامه و سایر هدایای تبلیغاتی استفاده کرد.

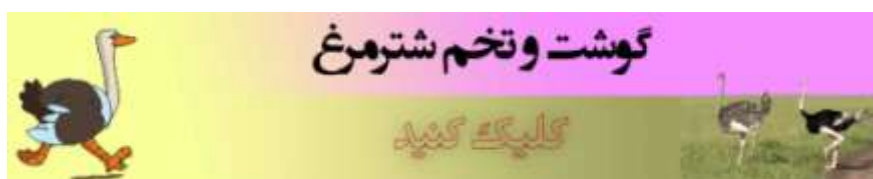
همچنین می توانید در فضای مجازی (اینترنت) نیز تبلیغات کنید. برای تبلیغات در اینترنت روش های زیادی وجود دارد که برخی از آنها نسبت به سایر روش ها راندمان بیشتری دارند. مثلاً فرستادن ایمیل به طور گسترده برای تعداد زیادی از کاربران اینترنت، به هیچ وجه روش خوب و مناسبی نیست. زیرا باعث اتلاف وقت شده و ضمناً همه ی کاربران اینترنت به محصولات شما نیاز ندارند. بنابراین این روش نمی تواند روش کارآمدی باشد. اما روش جایگزین برای آن تبلیغات در سایت ها و وبلاگ های تبلیغاتی و مرتبط با فعالیت شماست.

برای تبلیغات در سایت ها و وبلاگ ها، روش های مختلفی وجود دارد. یکی از این روش ها طراحی لیبل ها یا تصاویر تبلیغاتی معمولی است. اینگونه تبلیغات مختصر اند و حجم کمی را اشغال می کنند. برای مثال تصویر زیر نمونه ای از تبلیغات ساده در سایت هاست. طراحی تصویر باید به گونه ای باشد که مخاطب را به سمت خود جلب کند. ترکیب رنگ و انتخاب بک گراند (پس زمینه) و تصاویر از امور مهم در طراحی یک تصویر تبلیغاتی اند. البته سلیقه ها متفاوت است و هر طراحی بر اساس اصول حرفه ای و سلیقه ی خود اقدام می کند، اما بهتر است که شما

نظراتان را در مورد طرح درخواستی تان با طراح تان در میان بگذارید و یا اگر در این زمینه تخصص کافی دارید، می توانید خودتان نیز یک تصویر تبلیغاتی طراحی کنید.

تصاویر تبلیغاتی ذکر شده در بالا، صرفاً یک تصویر ساده بودند که اطلاعات کمی را در اختیار مخاطب قرار می دادند. اما تصاویر تبلیغاتی دیگری نیز وجود دارند که دارای لینک (پیوند) اند. به این معنا که با کلیک روی تصویر، صفحه ی جدیدی باز می شود که در آن صفحه توضیحات بیشتری آورده شده است. همچنین می توانید از تصاویر متحرک و انیمیشن نیز برای زیبا سازی تبلیغاتتان استفاده کنید.

با کلیک روی قسمت مورد نظر، صفحه ی جدیدی باز می شود که اطلاعات بیشتری را در مورد محصولات در اختیار مخاطب قرار می دهد. صفحه پیوند نیز باید از طراحی خوبی برخوردار باشد و شامل اطلاعاتی در مورد مزرعه، مرکز پخش و مشخصات محصول (یا محصولات) باشد.

به غیر از روش های گفته شده، روش های دیگری نیز برای تبلیغات وجود دارد. از جمله: تبلیغات در نشریات مرتبط، تبلیغات در روزنامه، چاپ بروشور و کاتالوگ و ... البته شایان ذکر است که در انتخاب شیوه ی تبلیغات، باید شرایط در نظر گرفته شود.

به عنوان مثال تبلیغات در روزنامه های کثیرالانتشار کشور، روش خوبی است اما برای پرورش دهندگانی که در منطقه ای دور افتاده و در مقیاس کم کار می کنند، اصلاً به صرفه نیست.

- * دامپروری عمومی ، دکتر پرویز فرهومند
- * پرورش گاو شیری ، علیرضا صفامهر، محمود امینی
- * پرورش گاوهای گوشتی، دان ب. فالکنر، داگلاس ف. پارت، تام استانتبرو ، برگردان: حسین شاهسوارانی
- * اصول علم طیور، ترجمه: دکتر جواد پوررضا، مهندس صبا بهداد
- * پرورش عملی بلدرچین از ابتدا تا انتها، امیر آروین محروقی
- * پرورش شتر، سید عباس خدایی
- * اصول بهداشت پرورش بوقلمون، دکتر حسن اوحدی نیا
- * پرورش شترمرغ، دکتر یحیی ابراهیم نژاد، مهندس پژمان عطریان

- * Exploring animal science, frank B. Flanders
- * Encyclopaedia of Animal Rights and Animal Welfare, Marc Bekoff
- * Fundamentals of animal science, Colin scans
- * Gosse production, Roger Buckland and Gérard Guy
- * Dog owners, Debra M. Eldredge, Lissa D. Carlson, Delbert G. Carlson, James M. Giffin
- * Domestic Duck Production, Dr Peter Cherry, Professor Trevor R. Morris
- * Avian Immunology, Fred Davison, Bernd Kaspers, Karel A. Schat

پیوست:

به زودی از همین نویسنده منتشر خواهد شد:

ماهی های آکواریومی آب شیرین

چکیده: ماهی های آکواریومی پرطرفدارترین گروه حیوانات خانگی اند که دلیل این محبوبیت، تنوع زیاد گونه ها، زیبایی خیره کننده، نگهداری آسان، عدم تولید صدا، قیمت های نسبتاً پایین، در دسترس بودن، بهداشتی بودن و قابل استفاده بودن در محیط های مختلف است. بنابراین دور از انتظار نخواهد بود که خیل عظیمی از مردم سراسر دنیا به سمت ماهیان آکواریومی گرایش داشته باشند. امروزه در سراسر دنیا ماهیان آکواریومی توسط عموم مردم در آکواریوم ها نگهداری می شوند و هر ساله تعداد بسیار زیادی ماهی آکواریومی در بازارهای جهانی توزیع شده و به فروش می رسد و از این راه شرکت های پرورش دهنده ماهیان آکواریومی، درآمدهای قابل توجهی را به دست می آورند. ماهیان آب شیرین نسبت به ماهیان آب شور ارزان تر و در بازار فراوان تر اند، به همین خاطر بیشتر افراد به ماهی های آکواریومی آب شیرین علاقه دارند و هر ساله ده ها میلیون ماهی آکواریومی آب شیرین در مزارع پرورش و تکثیر ماهیان زینتی (ماهیان آکواریومی)، تکثیر شده و راهی بازار جهانی می شوند...